

Міністерство освіти і науки України
Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка
кафедра соціальної педагогіки та корекційної освіти

«До захисту допускаю»

Завідувач кафедри соціальної педагогіки
та корекційної освіти
кандидат педагогічних наук, доцент

Алла РЕВТЬ

« _____ » _____ 2026 р.

**СОЦІАЛІЗАЦІЯ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ В ДІЯЛЬНОСТІ ДИТЯЧИХ
ТА МОЛОДІЖНИХ ОРГАНІЗАЦІЯХ УКРАЇНИ**
Спеціальність 231 Соціальна робота
галузі знань 23 Соціальна робота

Бакалаврська робота
на здобуття кваліфікації – «Бакалавр з соціальної роботи за спеціалізацією
соціальна педагогіка»

Автор роботи Роман МИСІВ _____

підпис

**Науковий керівник кандидат педагогічних наук,
ст.викладач Олег КЕКОШ** _____

підпис

Дрогобич, 2026

Зміст

Вступ	6
Розділ I. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПРОБЛЕМИ СОЦІАЛІЗАЦІЇ ДІТЕЙ ТА МОЛОДІ В ДИТЯЧИХ ТА МОЛОДІЖНИХ ОРГАНІЗАЦІЯХ УКРАЇНИ	8
1.1. Особливості, функції та форми діяльності дитячих та молодіжних громадських організацій як суб'єктів соціального виховання та соціалізації особистості	8
1.2. Особливості соціалізації особистості у діяльності сучасних молодіжних об'єднань.....	15
1.3. Сутність та зміст формування лідерства у дитячо-молодіжному середовищі.....	23
Розділ II. Емпіричне вивчення впливу дитячих та молодіжних організацій на соціалізацію особистості.....	31
2.1. Дослідження впливу організації ВО «Тризуб» на соціалізацію особистості.....	31
Висновки.....	41
Список використаних джерел	47
Додатки.....	53

Анотація

У нашій бакалаврській роботі ми розглядаємо дитячі та молодіжні громадські організації як добровільне, закріплене формальним членством об'єднання дітей і підлітків, яке побудоване на принципах самодіяльності і організаційної самостійності, має своїм завданням сприяти природному прагненню дітей до самореалізації і самоорганізації на основі здійснення багатопланової діяльності, яка спрямована на задоволення різноманітних інтересів членів організації, захист їх прав і потреб, а також соціальне становлення підростаючого покоління.

Актуальність нашого дослідження полягає у тому, що цілісне розуміння ролі і сутності дитячого та молодіжного руху як інституту соціалізації і соціального виховання особистості є актуальною на сьогоднішній день і в соціально-педагогічному контексті за сучасних умов дещо деформується, оскільки відсутнім є глибокий аналіз їхньої діяльності, її соціалізаційної і виховної спрямованості. Нами проаналізовано та вивчено процес соціалізації особистості у діяльності дитячих та молодіжних громадських об'єднань, проведено емпіричне дослідження «Впливу молодіжних організацій на патріотичне виховання молоді».

Abstract

In this bachelor's thesis, we examine children's and youth civic organizations as voluntary associations of children and adolescents, formalized through membership, which are based on the principles of self-initiative and organizational autonomy, whose mission is to foster children's natural drive toward self-realization and self-organization through multifaceted activities aimed at satisfying the diverse interests of the organization's members, protecting their rights and needs, and supporting the social development of the younger generation.

The relevance of our study lies in the fact that a comprehensive understanding of the role and essence of the children's and youth movement as an institution of socialization and social upbringing of the individual is relevant today and, in the socio-pedagogical context under current conditions, is somewhat distorted, as there is a lack of in-depth analysis of their activities and their socialization and educational orientation. We have analyzed and studied the process of personality socialization in the activities of children's and youth public associations and conducted an empirical study titled "The Influence of Youth Organizations on the Patriotic Education of Youth."

Вступ

Процес соціалізації особистості передбачає як включення особистості в систему суспільних відносин, так і самостійне відтворення цими відносинами з боку індивіда. Соціалізація зумовлена різноманітними соціальними, соціально-психологічними, психолого-педагогічними факторами. Серед них необхідно розрізняти цілеспрямовані зусилля суспільства та його різних соціальних інститутів щодо формування особистості (тобто власне виховання), вплив середовища та найближчого оточення особистості, активність особистості, яка вибірково наближається до найближчого оточення, до його норм і цінностей, до педагогічних впливів, самовиховання та саморегулювання поведінки.

Вивчення питання соціалізації молоді у громадських організаціях в даному аспекті допоможе виявити, як саме сприяють громадські організації політичній активності молоді та молодіжному впливу на суспільство. Дитина чи підліток, який бере активну участь у дитячому чи молодіжному об'єднанні, не лише формує світогляд і життєву позицію, а й реалізує свій творчий та лідерський потенціал. У зв'язку з цим особливого значення набуває соціологічне вивчення проблем соціалізації підлітка в дитячих рухах та об'єднаннях. Тому сьогодні дослідження соціальних проблем покоління, яке вступає в життя, є, як ніколи, важливим і актуальним.

Мета дослідження – аналіз та вивчення процесу соціалізації особистості у діяльності дитячих та молодіжних громадських об'єднаннях.

Завдання дослідження:

- Визначити цілі та принципи діяльності громадських об'єднань.
- Проаналізувати теоретичні засади дослідження соціалізації дітей та молоді в громадських об'єднаннях.
- Проаналізувати дитячі та молодіжні організації як чинник формування лідерства.

- Провести емпіричне дослідження «Вплив молодіжних організацій на патріотичне виховання молоді»

Об'єкт дослідження – діяльність дитячих та молодіжних громадських організацій як інститутів соціалізації особистості.

Предмет дослідження – процес соціалізації дітей та молоді у дитячих та молодіжних громадських об'єднаннях: чинники, фактори, особливості.

Експериментальна база дослідження: дослідно-експериментальна робота здійснювалася на базі молодіжної громадської організації Львівщини ВО «Тризуб» та Самбірського ліцею «Престиж».

Методи дослідження. Для виконання поставлених завдань дослідження було використано аналіз наукових джерел, статистичні методи кількісної та якісної обробки отриманих результатів, анкетування та спостереження.

Структура роботи: робота складається із вступу, двох розділів, висновків, списку використаної літератури та додатків.

Розділ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПРОБЛЕМИ СОЦІАЛІЗАЦІЇ ДІТЕЙ ТА МОЛОДІ В ДИТЯЧИХ ТА МОЛОДІЖНИХ ОРГАНІЗАЦІЯХ УКРАЇНИ

1.1. Особливості, функції та форми діяльності дитячих та молодіжних громадських організацій як суб'єктів соціального виховання та соціалізації особистості

У сучасній науковій літературі соціальне виховання розглядається як педагогічно орієнтована система суспільної допомоги, необхідна підростаючому поколінню в період їхнього включення в суспільне життя. Головною метою соціального виховання є сприяння розвитку людини як особистості, реалізації її здібностей і можливостей у суспільстві.

Слід зазначити, що в структурі конкретних цілей соціального виховання пріоритетним є завдання приведення у відповідність двосторонньої взаємодії суспільного виховання в інтересах кожної людини та створення механізму соціалізації особистості, де важливим стає активізація її творчого потенціалу.

Наразі об'єктом основного напрямку соціального виховання є сучасна людина з новим світоглядом та новим рівнем потреб у дозвіллі. Реалізація цієї ідеї полягає у створенні відкритої системи соціально-культурної виховної діяльності.

Сфера дозвілля соціально-культурної діяльності характеризується різноманіттям занять особистості людини у вільний час, але, виходячи з досліджень вчених, слід зазначити, що наявні в країні ресурси використовуються недостатньо повно та ефективно.

На думку К. Трибулькевич та ін., нинішню культурну ситуацію характеризує принципова тенденція: відбувається закономірне діалектичне переростання культурно-просвітницької роботи в більш широке, багатогранне соціальне явище – соціально-культурну діяльність. Суть цього

переростання не в механічній зміні назв, а у визнанні активної творчої участі людини як основного ціннісно-орієнтованого суб'єкта у сфері культури, освіти, дозвілля та відпочинку [37].

Важко не погодитися з дослідниками в тому, що існуючі в країні громадські, суспільно-політичні, соціально-культурні організації були повністю злиті з державою, а все культурне життя в суспільстві було підпорядковане державі, ідеологізоване. Ідеологізоване трактування культурно-просвітницької роботи стало інструментом грубого та некомпетентного керівництва мистецтвом і культурою в цілому, як як професійною, так і аматорською діяльністю у соціально-культурній сфері.

Сам факт появи великої кількості громадсько-добровільних формувань та ініціатив дає підстави розглядати їх як реальну соціальну силу, що має якісні риси саморуку, саморозвитку та самоорганізації.

Протиріччя, що спостерігаються на сучасному етапі розвитку молодіжного громадського руху між унікальністю молодіжних об'єднань та їх фактичним використанням, можна об'єктивно усунути шляхом впровадження сучасних педагогічних технологій. Актуальним стає розроблення концепції розвитку особистості в умовах молодіжного громадського об'єднання.

Сучасний молодіжний рух ми розглядаємо як сукупність скоординованих дій молодих громадян, спрямованих на реалізацію певної ідеї, пов'язаної зі зміною соціальної дійсності або свого становища в суспільстві, а також на розвиток соціальної творчості в підлітковому середовищі [8].

Нові суспільні відносини в країні суттєво вплинули на трансформацію молодіжного руху, його перехід на новий рівень, який має низку особливостей: зміна місця базування (нові дитячі, підліткові та юнацькі об'єднання мають «власний простір», як правило, в закладах додаткової освіти, культури, за місцем проживання, при громадських організаціях) ;

зникла прив'язаність до одновікового колективу; прихід керівників об'єднань, які не мають педагогічної професії.

Наразі виникнення молодіжних об'єднань відбувається двома шляхами: цілеспрямовано, тобто під впливом державних структур, або з ініціативи співзасновників.

Діяльність таких об'єднань в Україні до 2021 року регулювалася профільним Законом України «Про молодіжні та дитячі громадські організації» та загальним Законом України «Про громадські об'єднання». Частина друга 8 Закону України "Про громадські об'єднання" (Відомості Верховної Ради України, 2013 р., № 1, ст. 1). У Законі України «Про основні засади молодіжної політики» від 27.04.2021 № 1414-IX [7] викладена в такій редакції:

"Членами (учасниками) громадської спілки, крім молодіжної та дитячої, можуть бути юридичні особи приватного права, у тому числі громадські об'єднання зі статусом юридичної особи, фізичні особи, які досягли 18 років та не визнані судом недієздатними. Вік членів молодіжної, дитячої спілки визначається її статутом у межах, встановлених законом".

Вони є неприбутковими організаціями, що створюються для захисту прав, творчого та соціального становлення молоді. Виходячи з цього, молодіжні об'єднання можна класифікувати таким чином.

1. Об'єднання, що задовольняють інтереси та потреби дітей і підлітків у передачі їм знань, умінь і навичок, завдяки чому відбувається їхнє включення в соціальну практику. До цієї групи слід віднести школи та клуби.

2. Самодіяльні, самокеровані молодіжні громадські об'єднання, що створюються для реалізації будь-якої соціально цінної ідеї, де норми та правила діяльності зафіксовані в Статуті.

3. Клубні об'єднання, що пропонують різні види творчої діяльності, де особистість через неї долучається до соціальної практики.

4. Неформальні молодіжні об'єднання, що утворилися спонтанно та характеризуються саморегулюванням своєї діяльності. До них належать команди, групи, клуби, створені на основі спільних захоплень.

Психологи, педагоги та філософи відносять до неформальних організацій молодіжні субкультурні угруповання: панки, хіпі, фанати, різні земляцтва (за етнічною ознакою), політичні молодіжні об'єднання та об'єднання на основі релігійної субкультури (крішнаїти, буддисти, сатаністи тощо).

Неформальна група, об'єднання молоді – це спільнота, що складається з підлітків та людей молодого віку. Така спільнота характеризується низкою невід'ємних ознак. До них належать:

- об'єднання, що виникли в конкретних умовах соціальної ситуації на базі стихійного спілкування;
- незалежність від офіційних структур та самоорганізація;
- моделі поведінки учасників, спрямовані на реалізацію потреб, що не задовольняються у звичайних формах життєдіяльності;
- відносна стійкість, найвищий рівень включення індивіда у функціонування спільноти, певна ієрархія;
- яскраво виражені особливості світогляду, ціннісних орієнтацій, ставлення до навколишнього середовища, стереотипів поведінки;
- атрибутика, що підкреслює приналежність до даної спільноти [5].

Комплекс перелічених ознак дозволяє сформулювати поняття розглянутого явища та визначити в «прикордонних» випадках, чи належить група, об'єднання, рух до числа неформальних молодіжних спільнот. Така класифікація потрібна і для вирішення практичних завдань конкретизації виховної та профілактичної роботи державних органів, установ, громадських організацій, а також для орієнтації засобів масової інформації, інших засобів формування правильної позиції громадської думки.

У Законі України "Про позашкільну освіту" (Відомості Верховної Ради України, 2000 р., № 46, ст. 393; 2017 р., № 38-39, ст. 380; 2020 р., № 31, ст. 226) статтю 14 доповнено частиною четвертою такого змісту:

"4. Заклади позашкільної освіти можуть організовувати роботу молодіжних просторів, залучати суб'єктів молодіжної роботи до здійснення молодіжної роботи на базі закладів позашкільної освіти";

частини третю і дев'яту статті 16 викласти в такій редакції:

"3. Освітня програма розробляється з урахуванням особливостей соціально-економічного розвитку регіону, інтересів вихованців, учнів і слухачів, потреб сім'ї, запитів інших закладів освіти, молодіжних і дитячих громадських об'єднань, має передбачати освітні компоненти для вільного вибору здобувачів освіти";

"9. Освітня програма гуртків, секцій, інших творчих об'єднань тощо, а також спеціалізованих закладів позашкільної освіти (з навчальних дисциплін (предметів), видів спорту тощо) розробляється закладами позашкільної освіти, іншими суб'єктами освітньої діяльності та затверджується (схвалюється) у порядку, визначеному законодавством.

Заклади позашкільної освіти можуть залучати молодіжні та дитячі громадські об'єднання, молодіжні центри, молодіжних працівників до участі у розробленні освітніх програм".

Посилення тенденції до самореалізації особистості, на думку Н.Максимовської, відбувалося саме у сфері дозвілєвої діяльності, у зв'язку з чим він запропонував таку класифікацію за типом відносин неформалів із суспільством:

– неформальні об'єднання з перетворювальною або критичною програмою, що ставлять собі за мету вплинути на розвиток суспільства;

– неформальні об'єднання, що мають на меті уникнення проблем, які не бажають мати з суспільством жодних формалізованих відносин (релігійні об'єднання та творчі групи, туристи, хіпі, частина музичних фанатів);

– неформальні об'єднання агресивного характеру, які поділяються на істинно агресивні, до програми яких входить безпосереднє застосування сили аж до вчинення кримінальних злочинів (територіальні об'єднання типу казанських або люберів), та демонстративно агресивні, тобто такі, що виявляють агресію через зовнішні атрибути та поведінку (панки, металісти, рокери) [19].

Загальну класифікацію сучасних молодіжних громадських об'єднань за низкою параметрів наводить у своїй праці Марушкевич Б.:

1) за типологією функцій: масштабно-функціональні (сукупність об'єднань, що забезпечують входження, інтеграцію та адаптацію молодої людини до соціального середовища) та функціонально-профільовані (об'єднання, організації, союзи, центри, клубні формування);

2) за цілями та спрямованістю діяльності: гуманістично або антигуманно орієнтовані, соціальні, асоціальні, політичні та інші;

3) за статусом: державні, суспільно-державні, громадські — залежно від засновника;

4) за зв'язками із зовнішнім середовищем: відкриті, закриті, масові, елітарні, автономні;

5) за рівнем тривалості діяльності: постійні або тимчасові [20].

Поліщук Ю. вважає, що функції молодіжного громадського об'єднання полягають у наступному:

- залученні особистості до громадської системи відносин;
- організації життєдіяльності, що відповідає емоційно-моральному стану різних вікових груп;
- захисті особистих прав і свобод від негативних впливів середовища;
- коригуванні особистісних проявів та актуалізації значущих інтересів, умінь, а також протистоянні негативним прагненням захоплюючого образу спільної життєдіяльності [26].

Ми погоджуємося з твердженням Редзюк В, яка зазначає, що діяльність молодіжних громадських організацій у сучасних умовах буде ефективною, якщо:

– під суттю молодіжних громадських організацій розуміється особливе соціально-педагогічне формування дітей, підлітків та дорослих, які об'єдналися на добровільній основі для реалізації індивідуальних і соціальних потреб, що сприяє соціалізації особистості;

– діяльність молодіжних громадських організацій ґрунтується на загальних (гуманізація, свобода вибору, самореалізація, взаємодія, соціально-педагогічна захищеність, романтика та гра) та індивідуальних (що залежать від типу МО) принципах;

– функціями молодіжних громадських організацій, що сприяють успішній взаємодії молодої людини та середовища, є: орієнтувально-розвивальна, інформаційно-аналітична, комунікативна, прогностична; регіональна програма діяльності молодіжних громадських організацій враховує історико-географічну специфіку середовища, соціально-педагогічні умови сім'ї та особливості проблем дітей у цьому соціумі;

– розроблена система підготовки фахівців для роботи в молодіжних громадських організацій будується відповідно до вимог до професійної підготовки соціальних педагогів (спеціалізація – керівник дитячого, молодіжного об'єднання) [31, с. 196].

Отже, ми вважаємо, що виховний потенціал молодіжної громадської організації є певною цілісністю соціально-психологічних факторів, що зумовлюють потреби особистості у життєвій діяльності об'єднання, позицію суб'єкта пізнання, діяльності, спілкування, права, творчості, саморозвитку. Її загальні характеристики зумовлені природою даного типу формування (добровільність волевиявлення, самовизначення, самоврядування), можливістю реалізації в ньому прав людини, у тому числі дитини, та освоєння соціальної ролі члена громадського об'єднання, специфікою створення та функціонування як виховного системи, особливостями

взаємовідносин дітей та дорослих – членів об'єднання, своєрідністю мікрокультури, діапазоном соціальних зв'язків.

1.2. Особливості соціалізації особистості у діяльності сучасних дитячих та молодіжних об'єднань

Сьогодні немає ані загальних ідеологічних засад, ані єдиної програми виховання. У цих умовах, як підказує історія передової педагогічної думки та досвід сучасних вітчизняних педагогів, можлива орієнтація виховної педагогічної діяльності на освоєння всього розмаїття загальнолюдських цінностей у їхніх історичних, гносеологічних та духовно-культурологічних аспектах. Лише у разі орієнтації педагогічного процесу на ці цінності можливе створення таких педагогічних умов, які сприятимуть позитивній соціалізації особистості.

Дитячі та молодіжні громадські об'єднання розглядається вченими як особливе соціально-педагогічне формування дітей і дорослих, що об'єдналися на добровільних засадах, яке сприяє соціалізації особистості, надаючи їй можливості для задоволення індивідуальних і соціальних потреб.

Наукова стратегія виховання вимагає врахування не лише ступеня та ефективності впливу дорослих і однолітків, а й співвідношення організованих та стихійних дитячо-юнацьких груп, особливостей їхнього складу, структури, типу лідерів і, найголовніше, їхніх явних та прихованих соціально-психологічних функцій.

Виходячи з аналізу результатів досліджень вчених, слід зазначити, що головною в процесі соціалізації особистості є соціальна активність, яка проявляється у творчій діяльності. Через соціальну творчість підліток реалізує прагнення до самоорганізації, самоствердження, які є для нього найбільш значущими. Отже, у суспільстві необхідно створити умови для реалізації інтересів дітей через залучення їх до соціальної творчості. Один із

шляхів формування таких умов – створення та ефективна організація діяльності молодіжних об'єднань.

Процес соціалізації особистості найбільш інтенсивно здійснюється в таких сферах, як діяльність і спілкування. Це ключові сфери функціонування об'єднання. Таким чином, мікросередовище молодіжного об'єднання апіорі сприяє формуванню соціальних якостей особистості. Необхідно зробити її позитивно спрямованою, щоб соціалізація особистості здійснювалася з урахуванням ціннісних суспільних орієнтацій, виходячи з потреб прогресивного суспільного розвитку.

У цьому плані важливо визначити критерії соціалізації особистості в молодіжному громадському об'єднанні. Ми припускаємо, що такими критеріями можуть бути: ступінь участі молоді в конкретній практичній діяльності, рівень сформованості в них важливих соціальних якостей та ступінь розвиненості системи соціально-рольової діяльності.

Процес соціалізації особистості передбачає як включення особистості в систему суспільних відносин, так і самостійне відтворення індивідом цих відносин. Соціалізація зумовлена різноманітними соціальними, соціально-психологічними, психолого-педагогічними факторами. Серед них необхідно розрізняти цілеспрямовані зусилля суспільства та його різних соціальних інститутів щодо формування особистості (тобто власне виховання), вплив середовища та найближчого оточення особистості, активність особистості, яка вибірково просувається до найближчого оточення, до його норм і цінностей, до педагогічних впливів, самовиховання та саморегулювання поведінки [26].

У соціальному плані процес інтеграції індивіда в суспільство, у різні типи соціальних спільнот (група, соціальний інститут, соціальна організація) розглядається як засвоєння елементів культури, формування соціально-значущих рис особистості. Сучасні дослідники відзначають, що від того, як індивід стає елементом соціальної організації, включається в суспільство, залежить формування, з одного боку, здатності соціальної організації

впливати на особистість, з іншого – здатності особистості піддаватися впливу інших людей [10].

У процесі соціалізації індивіда А.Капська виділяє дві фази — соціальну адаптацію та інтеріоризацію. Перша означає пристосування індивіда до соціально-економічних умов, до рольових функцій, соціальних норм, що складаються на різних рівнях життєдіяльності суспільства, до соціальних груп і соціальних організацій, соціальних інститутів, що виступають як середовище його життєдіяльності. Процес адаптації – це перша фаза соціалізації індивіда. Друга її фаза, інтеріоризація, – це процес включення соціальних норм і цінностей у внутрішній світ людини. Характер перенесення соціальних норм, цінностей та інших компонентів зовнішнього середовища у внутрішнє «Я» зумовлений структурою кожної конкретної особистості, сформованою попереднім досвідом. Особистість не розчиняється у соціальному середовищі, а ставиться до нього як самостійна одиниця [10].

Розглядаючи людину через філософський аспект, Д.Гришук підкреслював, що соціалізація виступає як складний, суперечливий процес засвоєння людьми різноманітних інтересів, які утворюють важливий елемент їхнього соціального змісту. Кожна людина має свою систему інтересів, які в її житті та соціальному розвитку виконують дві важливі суспільні функції: по-перше, інтереси є внутрішніми соціальними стимулами, що спонукають її до певних дій та вчинків; по-друге, вони пов'язують її із суспільством, із класом, з іншими людьми [3].

Філософи розглядають проблему соціалізації як проблему, пов'язану з удосконаленням соціальних відносин, а психологи розглядають це явище з позиції розвитку особистості. У всьому розмаїтті таких відносин виділяють два основні, але різні типи. У першому випадку актуалізується оцінка себе в суспільстві; у другому — дитина співвідносить себе з суспільством, яке виступає головним системоутворюючим моментом самовизначення.

Психологічний зміст відносин, що характеризують поворот на себе в суспільстві, концентрується в соціальній позиції, умовно позначеній формулою «я в суспільстві», а орієнтація дитини на суспільство виражається як «я і суспільство». Співіснуючи, ці два типи позицій, по-різному актуалізуючись, виступають як певний результат, що характеризує зміст соціального розвитку. Відбувається дедалі більш виражене соціальне дозрівання, проглядаються стадії, що відповідають ступеням онтогенезу, окресленим у періодизації психічного розвитку особистості.

У Концепції виховання дітей та молоді в цифровому просторі, яку розглянуто на засіданні Президії НАПН України 16 грудня 2021 р. та оприлюднено на сайтах Національної академії педагогічних наук України, Інституту проблем виховання НАПН України; зареєстровано договір, який стосується права автора на твір (№ 6582 від 12 серпня 2022 р.), наводиться визначення соціалізації, яке, на нашу думку, значною мірою відображає її сутність: «Соціалізація — це двосторонній процес. З одного боку, індивід засвоює соціальний досвід, цінності, норми та установки, притаманні суспільству та соціальним групам, до яких він належить. А з іншого — у процесі соціалізації він активно відтворює систему соціальних зв'язків і соціальний досвід» [11].

Ми погоджуємося з таким підходом до соціалізації та вважаємо також, що в процесі соціалізації дитина збагачується досвідом і реалізує себе як особистість.

Розвиток особистості триває протягом усього життя, насамперед у процесі соціалізації. Формування соціального досвіду можливе лише на основі взаємодії дітей і дорослих. Незважаючи на самодіяльний характер дитячих організацій, у їхній життєдіяльності беруть участь і дорослі. Важливо, щоб діяльність об'єднань та організацій базувалася на співпраці та пріоритеті дитячих інтересів. Цьому сприяє реалізація принципу взаємозв'язку педагогічного управління та дитячого самоврядування.

Самоврядування – форма організації життєдіяльності дитячих колективів, що забезпечує розвиток самостійності дітей та підлітків у прийнятті та реалізації рішень для досягнення суспільно значущих цілей.

Визначаючи рушійну силу розвитку самоврядування, необхідно виходити з того, що від ставлення дітей та підлітків до цілей діяльності, визначених дорослими або органом самоврядування, залежить їхня участь у вирішенні управлінського завдання. Робота органів самоврядування істотно залежить від ставлення кожного члена колективу до мети діяльності та наявності мотивів участі в ній. Виникає основне протиріччя між цілями діяльності колективу, змістом, процедурою управління та ставленням до них кожного члена організації. Умовою вирішення цього протиріччя та перетворення його на рушійну силу є наявність групових мотивів дії, які відображають ставлення дитячого колективу до цілей, змісту та процедури організації діяльності.

А.С. Макаренко керувався тим, що організація діяльності виховного колективу «йде різними лініями; вона полягає в поділі загального колективу на первинні колективи; життя і поведінка вихованців дисциплінуються, закріплюються в суворому і чіткому режимі, набувають відповідного емоційного забарвлення, набувають певного стилю і тону; нарешті, все цінне в житті та діяльності колективу, всі його досягнення, накопичуючись поступово, закріплюються в колективних традиціях і передаються новим вихованцям як досвід життя їхніх старших товаришів».

«Джерелом розвитку самоврядування на етапі зародження дитячої організації є протиріччя між зовнішньою метою та індивідуальним мотивом. Мета, поставлена дорослими, перетворюється на груповий мотив, якщо підлітки бачать, що задоволення їхніх потреб безпосередньо залежить від досягнення цієї мети» [352]. На етапі становлення джерелом розвитку виступає суперечність між метою діяльності, що визначається підлітками, та ставленням усіх учасників діяльності до її змісту. Дане протиріччя вирішується на основі широкого залучення молоді до подолання труднощів,

вибору рішень, що дозволяють досягти групової мети. У цьому випадку формується груповий мотив, у якому відображається загальна думка про форми роботи, що сприяють досягненню поставленої мети.

Поряд із загальними завданнями самоврядування є розвиток активності як членів організації, так і дитячих, підліткових та юнацьких колективів. Тому органи самоврядування зазначених організацій виконують функції, реалізація яких можлива лише на основі саморозвитку: самоактивізація, організаційне саморегулювання, колективний самоконтроль.

Інтегрованим критерієм ефективності процесу соціалізації є сформована готовність до соціальних дій. Однією з актуальних проблем сучасної психології та педагогіки є проблема готовності людини, що зростає, до різних видів діяльності, до творчості, виконання конкретних життєвих завдань.

У сучасній науковій літературі готовність до того чи іншого виду діяльності розуміється як цілеспрямоване вираження особистості, що включає її переконання, погляди, ставлення, мотиви, почуття, вольові та інтелектуальні якості, знання, навички, установки, налаштованість на певну поведінку.

В основі соціальної поведінки людини лежать так звані соціальні установки, які формуються в процесі взаємодії людини з іншими людьми в соціальному середовищі. На формування соціальних установок (готовність до соціальних дій можна віднести до цього типу установок) впливають наведені нижче фактори.

1. Соціальній психології добре відомі ефекти співіснування, співпраці, змагання та конфлікту. В умовах співіснування та спільної діяльності поведінка людини стає більш плідною, ніж в умовах індивідуальної поведінки. У процесі соціальних взаємовідносин індивіди, які включені в ці взаємовідносини, за допомогою вираження згоди – незгоди щодо поведінки партнера підсилюють або послаблюють його поведінку так, що цей акт залишається для них неусвідомленим. Під впливом інших людей у

особистості можуть сформуватися конформні тенденції поведінки. Таким же чином індивіди, які включені у взаємовідносини співпраці, змагання або конфлікту, збільшують або зменшують плідність поведінки один одного.

2. Після 11–12 років у людей за допомогою соціалізації створюється тенденція діяти відповідно до тих соціальних очікувань, які вони мають стосовно один одного, що має значний вплив на поведінку людини. Тому, крім безпосереднього впливу, люди впливають один на одного соціальними очікуваннями.

3. На поведінку людини значний вплив чинять також ті вимоги, які висувають до неї інші люди, соціальне середовище. Ці вимоги людина сприймає у вигляді обов'язків, традицій, правил поведінки та моральних норм [39].

Соціалізація особистості молодшої людини передбачає взаємозв'язок педагогічного управління та дитячого самоврядування, що реалізуються на основі:

- створення умов для вибору цілей діяльності самими дітьми;
- залучення дітей та підлітків до вирішення проблемних управлінських ситуацій;
- створення творчої атмосфери для вираження членами організацій своїх інтересів;
- узгодження дій дітей та дорослих (рішення дітей у життєвій діяльності організації не повинно скасовуватися дорослими);
- співпраці дітей та дорослих, заснованої на взаємній відповідальності та взаємній підзвітності;
- виконання дорослими в організації захисних функцій щодо дітей, гарантії реалізації їхніх прав [38, С. 83].

Виходячи з вищесказаного, слід виділити низку особливостей соціалізації особистості молодшої людини в об'єднанні.

Незалежність дитячих та молодіжних об'єднань дозволяє прогностично орієнтувати молодих людей на характер їхніх соціальних відносин у

майбутньому. Добровільний характер соціальних відносин дітей та підлітків дозволяє здійснювати їхню соціалізацію з урахуванням інтересів та потреб індивіда. Засвоєння соціального досвіду в дитячих та молодіжних об'єднаннях може здійснюватися вибірково, з урахуванням ставлення до оцінок дорослих, опосередкованого їхнім ставленням до цих дорослих.

З огляду на специфіку роботи в дитячих та молодіжних об'єднаннях, дослідники виділяють три основні критерії ефективності соціалізації молодої людини:

- інтеріоризація соціального досвіду (когнітивний);
- прагнення до участі в соціальних відносинах (мотиваційний);
- участь у пошуку шляхів реалізації своїх можливостей (діяльнісний).

Таке виділення критеріїв відповідає відомим підходам до розуміння готовності особистості до соціальних дій.

Кожен із перелічених критеріїв відображається в емпіричних показниках:

- інтеріоризація соціального досвіду;
- наявність знань про різні типи соціальних відносин;
- усвідомлення залежності свого успіху від розвитку суспільних відносин;
- знання особливостей соціального спілкування;
- прагнення до участі в соціальних підходах;
- потреба в соціальному спілкуванні в різних групах дітей та дорослих;
- спрямованість на досягнення результатів у соціальній діяльності;
- адекватна оцінка своєї участі в діяльності;
- участь у соціально значущій діяльності;
- прояв ініціативи та активності в діяльності;
- творчий підхід до діяльності.

Таким чином, з'ясувалися основні підходи та особливості соціалізації особистості в різного роду організаціях та об'єднаннях. У сучасному українському суспільстві виховання підростаючого покоління реалізується в

умовах економічного та політичного реформування, в результаті чого істотно змінилися соціально-культурне життя дітей та молоді та функціонування громадських об'єднань. Негативним фактором є зниження виховного впливу сім'ї та її ролі в соціалізації дітей. При цьому далеко не вичерпано потенціал молодіжних та дитячих громадських об'єднань, який можна використовувати для вирішення різного роду державних завдань.

1.3. Сутність та зміст формування лідерства у дитячо-молодіжному середовищі

Першочергове значення лідерства в дитячо-молодіжних об'єднаннях (клубах, студіях, майстер-класах, секціях, тимчасових творчих колективах), його позитивний і негативний вплив на процес соціалізації особистості, розвиток її соціально активних якостей надають задачі впливу на цей феномен особливої практичної важливості. Серед науковців і практиків досі не завершена дискусія про те, чи є формування лідерства керованим, чи це стихійний у своїй основі процес. Іншими словами, лідерами стають чи народжуються?

Незважаючи на відсутність однозначної відповіді на це питання, наявні теоретичні та практичні розробки дозволяють говорити про можливість створення умов для формування лідерства в дитячо-молодіжному об'єднанні.

Розвиток лідерства – це цілеспрямоване формування та поглиблення відповідних якостей і здібностей. Цей аспект проблеми формування лідерства в дитячо-молодіжному об'єднанні враховує можливості більшою чи меншою мірою розвивати лідерські здібності шляхом навчання та самонавчання, мотивування, тренінгів і практичного досвіду. Для розвитку лідерства використовується низка елементів, теоретичним обґрунтуванням яких тією чи іншою мірою є розроблені теорії лідерства (Р. Бейлс, Р. Стогділл, У. Бенніс, М. Вебер та ін.). Їх використання допомагає «стати лідером», здобути визнання групи, колективу. Ці способи такі:

- Формування особистої мотивації, стійкого прагнення бути лідером, впевненості в собі, готовності приймати рішення та брати на себе відповідальність, послідовності та наполегливості у досягненні спільних цілей, усвідомлення власної сили, віри у досягнення мети, ентузіазму тощо;
- Розвиток індивідуальних інтелектуальних та моральних лідерських якостей. До них належать насамперед компетентність, порядність (чесність, дотримання загальноприйнятих моральних норм), без яких, як правило, важко, а то й зовсім неможливо завоювати авторитет; розвинений інтелект, який проявляється в аналітичних здібностях, швидкості розуміння суті проблеми, гнучкості розуму, передбачливості, вмінні планувати та ставити цілі тощо;
- Культура спілкування, вміння ясно і чітко висловлювати думки, коректно вислуховувати співробітників, робити зауваження, давати поради, уважність, повага до гідності інших людей, вміння розуміти їх, перейматися їхніми турботами та проблемами, надавати їм підтримку тощо;
- Набуття здатності швидко та правильно оцінювати ситуацію, знати та враховувати особливості, інтереси, запити та очікування всіх членів групи;
- Тісний зв'язок та інтеграція індивідуальних цілей та інтересів членів групи з організаційними цілями, реалізація потреб, захист інтересів як окремих членів групи, так і колективу в цілому. Це усуває підґрунтя для виникнення деструктивних станів в об'єднанні, а також підвищує авторитет тих, хто виконує лідерські функції на даний час [34].

Поєднання у діяльності організаторів формального та неформального лідерства. Члени об'єднання завжди прагнуть бачити в організаторах справ

людину, яка володіє найкращими моральними якостями, яка дбає не лише про ефективність об'єднання, а й про співробітників.

Організаційна інтеграція лідерів, забезпечення конструктивної спрямованості їхньої діяльності та усунення деструктивного лідерства. Інтеграція лідерів передбачає забезпечення співпраці керівників, налагодження добрих відносин між лідерами.

Для усунення деструктивного лідерства можливі різні способи дій. Перший і найпростіший з них – адміністративні рішення про усунення деструктивного лідера. Другий спосіб усунення деструктивного лідерства – зміна його характеру, спрямованості та використання здібностей і авторитету лідера з користю для організації. Це може бути досягнуто за допомогою індивідуальних бесід, «наближення» лідера до керівництва, прояву до нього особливої уваги, призначення його на керівну посаду тощо. Такий спосіб боротьби з деструктивним лідерством зазвичай не викликає болісної реакції у хлопців, їхнього протесту. Однак він не завжди можливий, а ефективний лише тоді, коли неформальний лідер готовий змінити свої орієнтації та підпорядкувати свою активність цілям організації.

Зовнішні та внутрішні умови лідерства поступово змінюються, зумовлюючи нові потреби у відповідних лідерських якостях. Факторами еволюції якостей лідера можна вважати:

- зміну зовнішніх умов;
- виникнення нових проблем;
- внутрішні зміни в організації;
- зміну індивідуальних та групових очікувань та інтересів в організації;

– зміну очікувань та інтересів самого лідера. Фахівці звернули увагу на зв'язок між тривалістю перебування при владі та розвитком певних якостей у лідера не тільки в дорослому, а й у дитячому середовищі [34, с. 17].

Дослідження цієї залежності дозволило виділити три основні етапи лідерства:

1. Підвищення ефективності лідерства;
2. Поступове зниження ефективності діяльності лідера;
3. Повна втрата лідером здатності до виконання власних функцій.

Професійне довголіття лідера та тривалість кожного з етапів його лідерства залежать від таких факторів: постійно самовдосконалюватися, розвиваючи власну компетентність, самоконтроль та самокритичність; заохочувати творчу атмосферу та командний дух в об'єднанні.

Середовищем формування лідерства є дитячі та молодіжні організації. Дитячо-молодіжні організації — це спільнота суб'єктів (дітей та молоді різного віку) на основі спільних цінностей, ціннісних орієнтирів, норм, сенсів спілкування та взаємодії, що характеризується наявністю спільних традицій, інновацій, допомогою та підтримкою один одного з метою розвитку, успішної соціалізації та самореалізації дитини [16].

Науково-методологічною основою дослідження феномену дитячо-молодіжної спільноти є концепція, в якій подієва спільнота розглядається як соціальна організованість, що виникає через особисті смисли та енергетику спільності у спільну діяльність. Соціальне буття наповнює переживанням індивідуальне існування, оскільки воно є відокремленим. В індивідуальній самосвідомості та індивідуальній діяльності переживання не існує.

Змістовною основою, на якій відбувається становлення дитячо-дорослої спільноти, є культурно-освітнє середовище об'єднання.

Дитячо-молодіжні організації розглядаються як значущі суб'єкти державної молодіжної політики. Формулюючи таким чином вихідні положення, ми орієнтуємося на призначення дитячих та молодіжних громадських об'єднань, на їхню місію. Діяльність дитячих та молодіжних організацій реалізується в реальному сьогоденні й спрямована на вирішення актуальних соціальних завдань щодо облаштування доступних сфер суспільного життя. У такій діяльності підліток опиняється в бажаній позиції діяча, перетворювача, відкривача, охоронця, творця, на відміну від інших позицій учня, вихованця, підопічного, пацієнта, споживача різноманітних

послуг, тим самим формуючи лідерські якості, перебуваючи в різних соціальних позиціях.

Характеристики сутності та змісту провідних понять у даному дослідженні визначили поняття «формування лідерства в дитячо-молодіжній організації» як процес взаємодії суб'єктів (дітей та молоді різного віку) на основі спільних цінностей, що характеризуються освоєнням менеджерських знань, спільною діяльністю та спілкуванням під впливом таких внутрішніх факторів, як спільні традиції, інновації, допомога та підтримка один одного з метою освоєння лідерських якостей і здібностей для успішної соціалізації та самореалізації особистості в сучасному суспільстві.

На процес формування лідерства в дитячих та молодіжних організаціях впливають такі внутрішні чинники:

1. Предметом соціально-педагогічної підтримки стає спільне з дитиною визначення її власних інтересів, цілей, можливостей та шляхів подолання перешкод (проблем), що заважають формуванню лідерських якостей і здібностей. Джерелом перешкоди виступає якась недостатність у самому суб'єкті (Я-перешкоди), у соціальному середовищі, у матеріальних умовах [18].

Соціально-педагогічна підтримка може бути прямої або превентивної дії. Пряма педагогічна підтримка здійснюється педагогом, наприклад, шляхом проведення індивідуальної рефлексивно-терапевтичної бесіди, яка багато в чому спирається на психотерапевтичний метод К. Роджерса. Превентивна педагогічна підтримка здійснюється через групу інших осіб, розвиток відповідної атмосфери в колективі.

Соціально-педагогічна підтримка – складний елемент діяльності педагога або соціального педагога, що має свої цілі, структуру, принципи та етапи практичної реалізації в освітньому процесі. У цьому контексті педагогічна підтримка – найважливіший фактор, що впливає на процес формування лідерських якостей та здібностей особистості.

2. Створення нового має набувати суспільної значущості, отримувати визнання інших людей. Інновації — це такі актуальні та системно самоорганізовані новоутворення, що виникають на основі різноманітних ініціатив та нововведень, які стають перспективними для еволюції освіти та позитивно впливають на її розвиток, а також на розвиток ширшого мультикультурного простору освіти.

Новації виникають із раніше висловлених ідей, які стають актуальними в певних часових та соціокультурних умовах. Їх впровадження в практику конкретного навчального закладу можливе тоді, коли вони стають співзвучними групі педагогів, незадоволених станом освітньої системи та процесами, що відбуваються в дитячих та молодіжних організаціях. Інновації (нововведення, впровадження нововведень) можливі, якщо вони узгоджуються із запитам суб'єктів дитячо-молодіжних організацій, соціокультурною ситуацією в даній спільноті та її можливостями.

Підставою для відбору основних структурних компонентів лідерства в дитячо-молодіжному об'єднанні стали цінності гуманістичного виховання особистості, які є необхідними умовами, що забезпечують культурний розвиток та саморозвиток особистості в освітньому закладі. Структура — це розташування елементів у системі.

Структуру лідерства в дитячих та молодіжних організаціях складають взаємодіючі та взаємопов'язані між собою компоненти. Її структура являє собою цілісну, динамічну систему компонентів, що перебувають у певній взаємозалежності: ціннісний, когнітивний, діяльнісний.

1. Найважливішим питанням виховної діяльності є питання про ціннісну позицію її учасників.

Педагогіка розглядає виховання дітей як цілеспрямований процес формування моральних якостей особистості, тобто якостей, що мають соціальне значення та є затребуваними в даному суспільстві.

У педагогічних дослідженнях якості особистості розглядаються як стабільно закріплені відносини людини до природи, суспільства, продуктів

діяльності людини, самої себе; як певна система мотивів, форм і способів поведінки, в яких ці відносини реалізуються.

2. Другим важливим компонентом є когнітивний компонент. Пізнання способів організаційної, менеджерської діяльності забезпечують науковий підхід до вирішення даної проблеми.

З цією метою важливо спільно з дітьми виявити їхні труднощі у підготовці та проведенні тих чи інших заходів, спільно визначити причини невдач і дійти до розуміння необхідності освоєння менеджерських знань. Формування управлінських знань у процесі навчання дітей за менеджерськими навчальними програмами є важливим компонентом у структурі формування лідерства в дитячо-молодіжних об'єднаннях.

3. У процесі спільної діяльності та спілкування, тобто інтеракції та комунікації, здійснюється формування лідерства, що відповідає діяльнісному компоненту в структурі формування лідерства в дитячих та молодіжних організаціях. Визначальним елементом лідерства в дитячих та молодіжних організаціях є ті унікальні відносини між її учасниками, які спрямовані на розвиток і саморозвиток особистості. Вони пронизують усі його складові. Саме ці відносини створюють той особливий спосіб життя, в якому творчість, соціальні ініціативи, активність, взаємодопомога та співпраця дітей, молоді та дорослих «заряджають» інших без будь-якого примусу та насильства. Тим самим створюються умови для вільного вибору тих сфер, які спрямовані на формування лідерства в дитячо-молодіжному об'єднанні.

Педагогічний вплив на формування лідерства в ДМО полягає в прагненні педагога посилити його позитивні впливи. Позитивними впливами в педагогіці вважаються ті, що ведуть особистість шляхом її дорослішання до ідеального образу людини, сформованого в даному суспільстві. Це простір самовизначення особистості у виборі рівня формування лідерства відповідно до її індивідуальних особливостей та уподобань, з одного боку, та сфера педагогічних впливів, тобто створення педагогічних умов для розвитку та саморозвитку лідерства особистості, з іншого боку [17].

Педагогічний вплив розглядається як прийнятий суспільством результат:

- допомоги та підтримки особистості в освоєнні лідерства з урахуванням його індивідуального розвитку та саморозвитку;
- участі педагога в інноваційній діяльності;
- допомоги у створенні традицій, особистісно значущих для дітей та молоді;
- створення умов для комунікативного (різноманітні спільноти) забезпечення та інтерактивної взаємодії;
- надання допомоги в освоєнні правил життєдіяльності в об'єднанні, соціумі; в освоєнні знань, плануванні, проведенні, рефлексії (аналізі) діяльності; в оволодінні лідерськими здібностями;
- реалізації досвіду педагога в процесі спільної діяльності з дітьми та колегами;
- участі в організації колективного життя та самоврядування, розвитку нових спільнот відповідно до культурних запитів школярів;
- участі в розвитку інформаційної та знаково-символічного середовища школи.

Саме аспект педагогічного впливу як визначальний процес формування лідерства в дитячих та молодіжних організаціях є важливою особливістю даного дослідження.

Цілеспрямованість сучасної педагогічної діяльності не пов'язана з нав'язуванням дитині уявлень про те, ким її необхідно виховати.

Цілеспрямованість педагогічних впливів допомагає виявити специфіку лідерства даної спільноти, що визначається педагогічною культурою педагогів, батьків, частково учнів, рівнем їхньої особистісної та соціальної активності.

Різноманітність методик і технологій роботи, обраних колективом педагогів відповідно до їхніх індивідуальних особливостей та особливостей вихованців, а також соціокультурного середовища регіону, орієнтація на

оновлення змісту педагогічної діяльності та форм роботи, прагнення до вдосконалення своїх особистісно-професійних якостей і здібностей, заснованих на моральних і педагогічних ідеях, визначають процес формування лідерства в дитячих та молодіжних організаціях.

Розділ II. Емпіричне вивчення впливу дитячих та молодіжних організацій на соціалізацію особистості

2.1. Дослідження впливу організації ВО «Тризуб» на соціалізацію особистості

На нашу думку, така громадська організація, як ВО «Тризуб» є яскравим зразком позитивного впливу на соціалізацію особистості, адже виховує справжніх християн, патріотів своєї держави та із хлопчаків вирощує справжніх чоловіків, які готові стати на захист рідної України. Не менш важливою складовою діяльності цього об'єднання є виховання у дітей важливих особистісних якостей, необхідних кожному громадянину. Завдяки участі у спільних проектах зі школами, школярі розвивають почуття відповідальності, дисципліну, вміння працювати в команді, повагу до думки оточуючих та здатність самостійно приймати обґрунтовані рішення. Все це допомагає молодому поколінню стати гідними громадянами своєї країни, готовими зробити особистий внесок у її майбутнє процвітання та добробут.

Об'єктом даного дослідження виступають учні 10 класу Самбірського ліцею “Престиж”, та члени молодіжної громадської організації ВО «Тризуб».

Мета дослідження: вивчення впливу дитячих та молодіжних громадських організацій на патріотичне виховання молоді, аналіз патріотизму серед підлітків та молоді у школі, які не належать до дитячих та молодіжних громадських організацій, та підлітків і молоді, які належать до дитячої та молодіжної організації ВО «Тризуб».

Вибірка: у дослідженні взяло участь 40 осіб, з них: 20 учні школи (10 дівчат і 10 хлопців), 20 членів ВО «Тризуб» (10 дівчат і 10 хлопців). Віком від 12 до 23 років. Опитування проводилися у аудиторії 10 класу

Самбірського ліцею “Престиж”, та у приміщенні громадської дитячої та молодіжної організації ВО «Триzub» м. Новий Розділ.

Проводилося дослідження на одну з актуальних проблем молоді України на тему «Як ви розумієте патріотичне виховання». Нами було запропоновано анкету, відповіді на яку ми аналізуємо у цьому параграфі. У *Інструкції* ми наголошували: вчитайтесь, будь ласка в зміст кожного питання і оберіть той варіант відповіді, який найбільше відповідає ваші точці зору. Анкета анонімна, її не потрібно підписувати, вкажіть тільки ваш вік і стать. Ваші відповіді будуть враховуватись тільки в узагальненому вигляді.

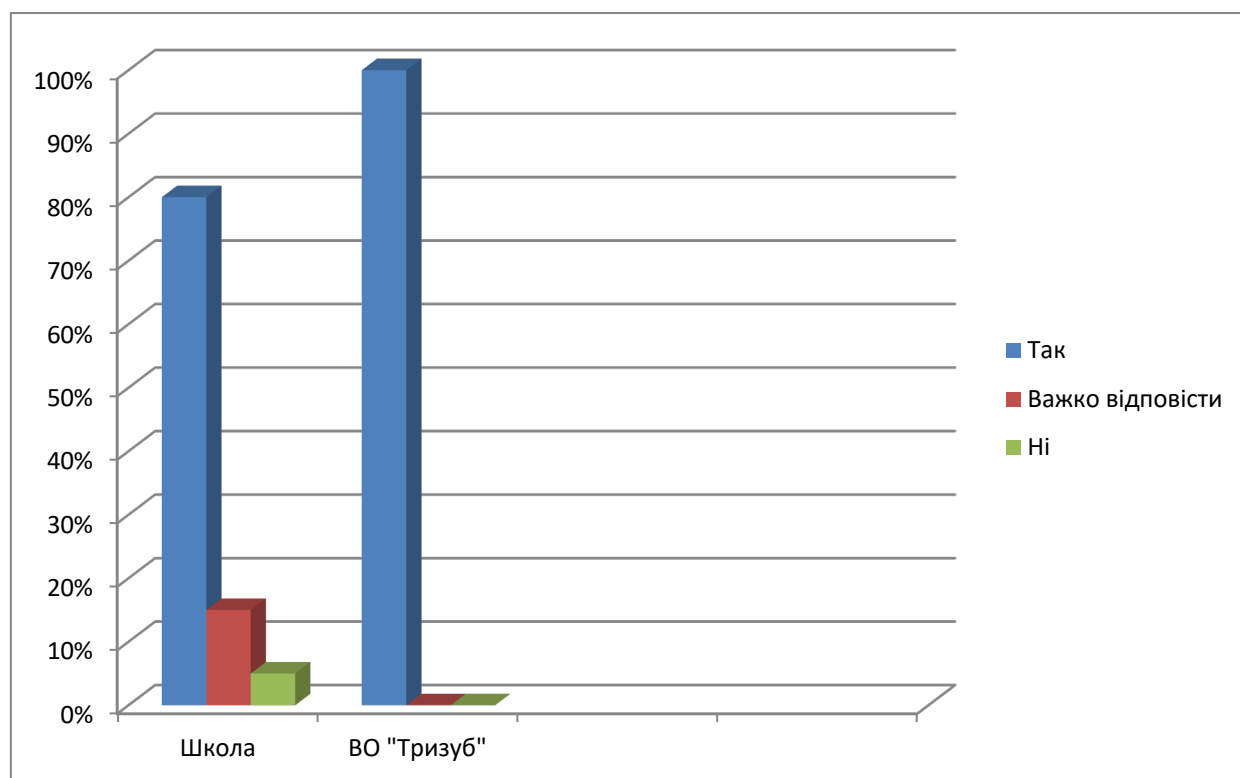
Аналіз проведеного дослідження.

Проведене дослідження складається із двох частин тестових питань. Результати першої частини тестових питань можна подивитися у Таблиці 1.

Школа											ВО «Триzub»									
№	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1.	а	а	а	а	а	а	в	в	а	а	А	а	а	а	а	а	В	А	а	а
2.	а	а	б	а	б	а	а	в	а	б	А	а	б	б	а	а	В	А	а	б
3.	а	б	а	а	а	а	в	в	а	а	А	а	а	а	а	а	В	А	а	б
4.	а	а	а	а	б	а	б	в	б	а	А	а	а	а	а	а	В	А	а	а
5.	б	а	а	а	а	а	в	а	а	б	А	а	а	а	а	а	В	А	а	а
6.	а	а	а	а	а	а	в	в	а	а	А	а	а	а	а	а	в	А	а	а
7.	б	б	б	а	а	а	в	в	а	б	А	а	а	а	а	а	в	А	а	а
8.	а	а	б	а	а	б	в	в	б	б	А	а	а	а	б	а	в	а	а	а
9.	а	а	а	а	б	а	в	в	б	б	А	б	а	б	а	а	в	а	б	а
10	а	б	а	а	а	а	в	в	а	б	А	а	а	а	б	а	в	а	а	а
11	а	б	а	а	а	а	в	в	в	а	А	а	а	а	б	а	в	а	а	а
12	в	в	в	а	в	а	а	в	б	в	А	а	а	а	а	а	в	а	б	а
13	б	в	а	а	а	а	б	в	б	в	А	а	а	а	б	а	в	а	б	а

14	а	а	а	а	а	а	в	в	а	а	А	а	а	а	а	а	в	а	а	а
15	а	а	а	а	а	а	в	в	а	а	А	а	а	б	а	а	в	а	а	б
16	а	б	а	а	б	а	в	в	а	б	А	а	а	а	а	а	в	а	а	а
17	а	б	а	а	б	а	в	в	а	б	А	а	а	а	а	а	в	а	а	а
18	а	а	а	а	а	а	в	в	б	б	А	а	а	а	б	б	в	а	а	а
19	а	а	а	а	а	а	в	в	б	б	А	а	в	а	б	а	в	а	а	б
20	а	а	а	а	а	а	а	в	б	а	А	а	а	а	а	а	в	а	а	б

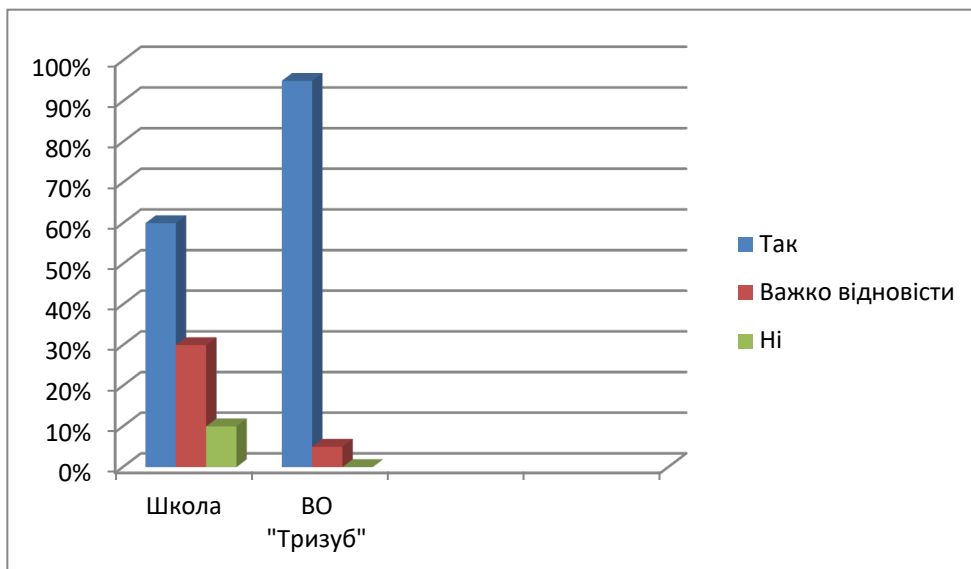
Порівняння результатів: на перше питання «Чи любите Ви свою країну?» школярі відповіли: 80% – «так», 15% – «важко відповісти» і 5% відповіли «ні». Члени ВО «Тризуб» відповіли однозначно – 100% відповіли «так». Результати представлено у Діаграмі 1.

Діаграма 1

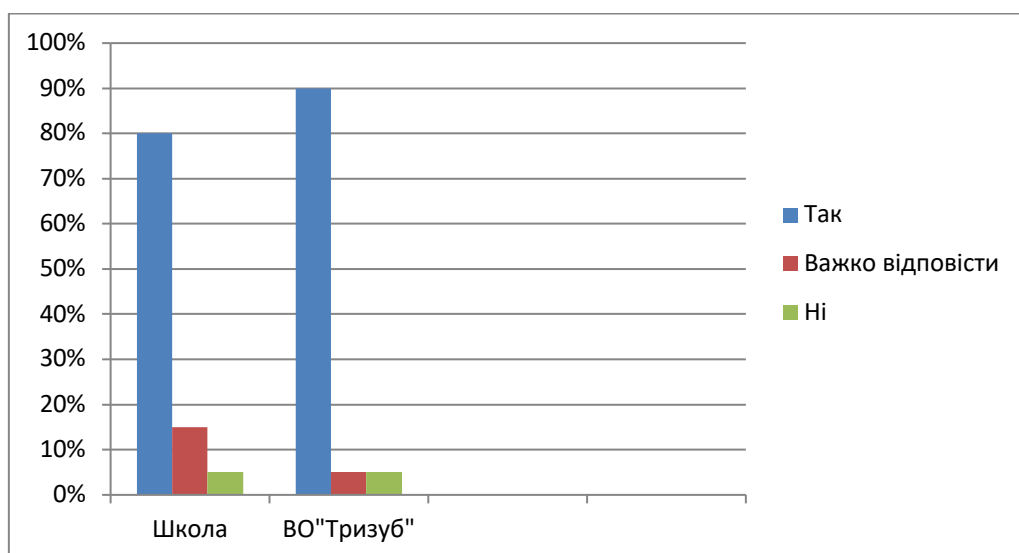
На друге питання анкети «Чи пишаєтесь Ви тим, що є громадянином України?» 60% школярів відповіли «так», 30% – «важко відповісти» і 10% відповіли «ні». Проте 95% членів ВО «Тризуб» дали відповідь «так» і тільки

5%– «важко відповісти» (див. Діаграма 2).

Діаграма 2

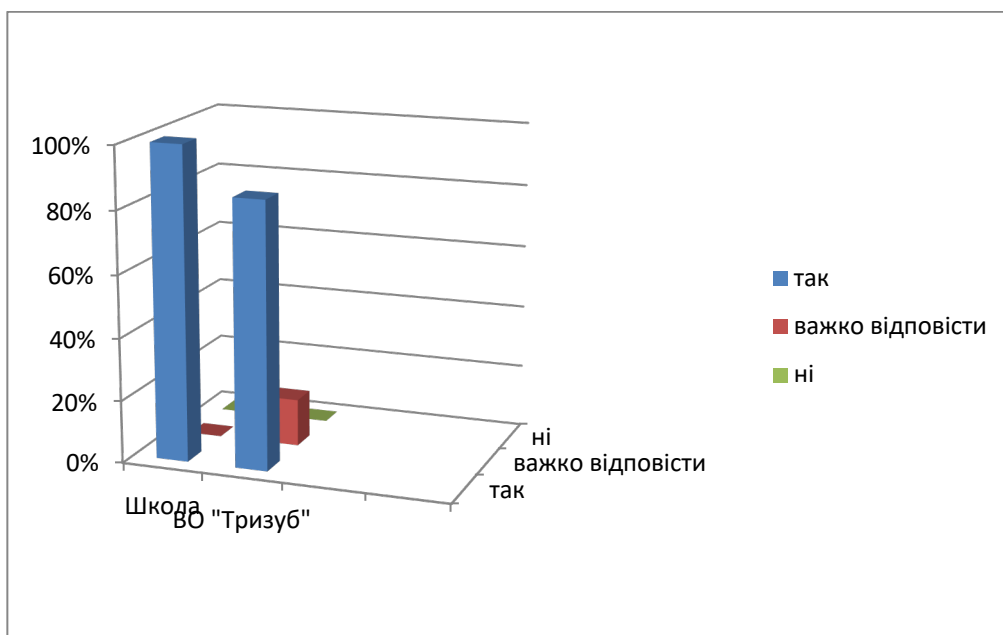
На третє питання «Необхідно зараз звертати увагу на патріотичне виховання покоління?» опитані дали такі відповіді: школа «так» – 80%, «важко відповісти» – 15%, «ні» – 5%; ВО «Тризуб»: «так» – 90%, «важко відповісти» – 5%, «ні» – 5%; , які ви можете бачити у Діаграмі 3.

Діаграма 3

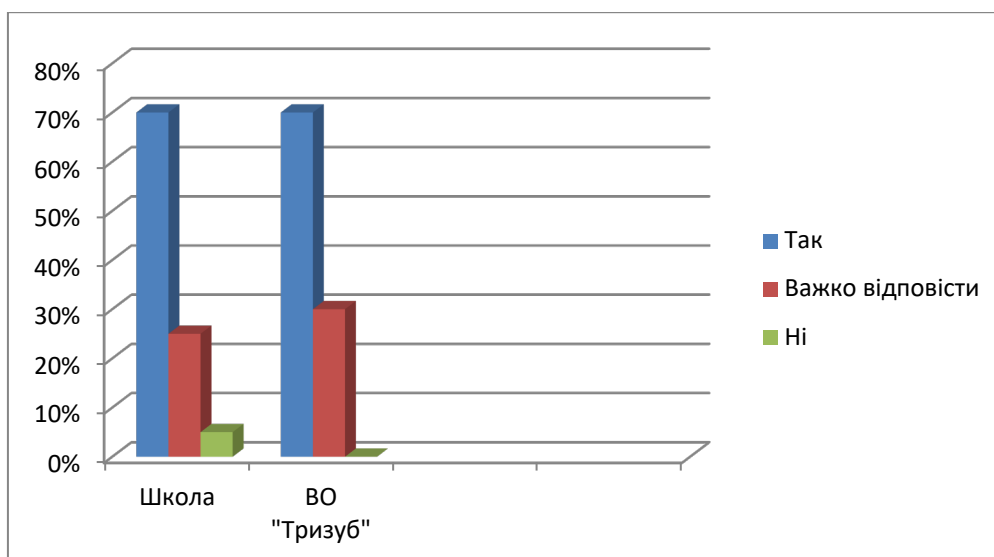
На четверте питання анкети «Чи дотримується Ваша родина звичаїв та традицій нашого народу?» школярі відповіли однозначно – 100%

відмітили відповідь «так», а ВО «Тризуб» дали такі відповіді: «так» – 85%, «важко відповісти» – 15%. (див. Діаграма 4)

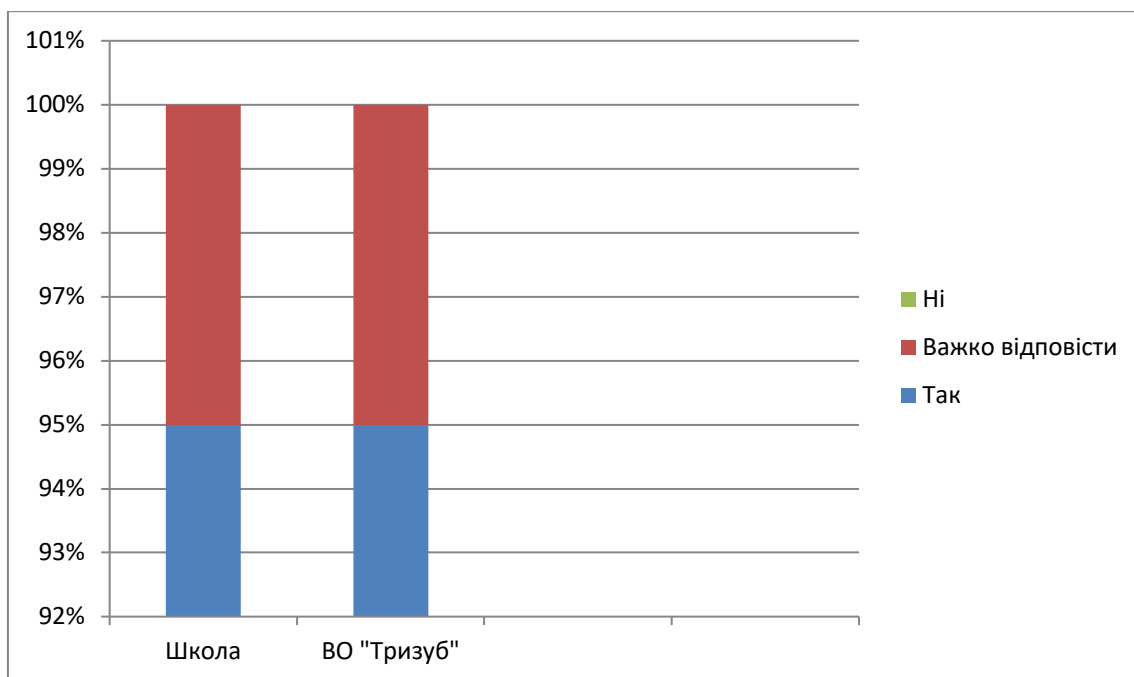
Діаграма 4

На п'яте запитання «Чи є в Україні патріотизм?» школа відповіла «так» – 70%, «важко відповісти» – 25%, «ні» – 5%; ВО «Тризуб»: «так» – 70%, «важко відповісти» – 30%. Ви бачите відповіді у Діаграмі 5.

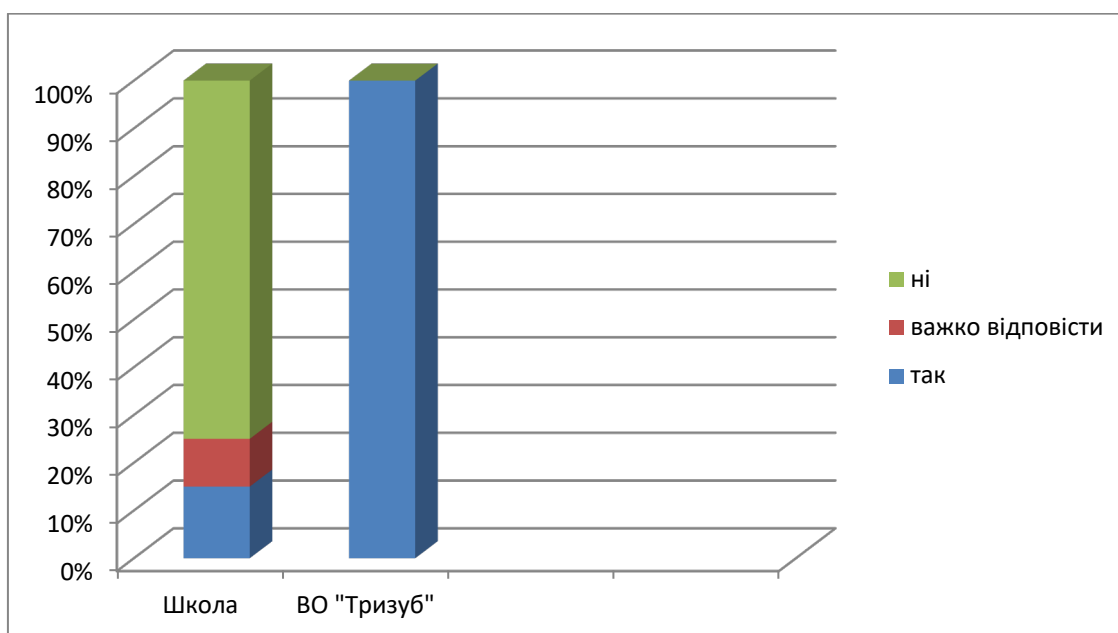
Діаграма 5

На шосте запитання «Чи спілкуєтесь Ви українською мовою?» ВО «Тризуб» та школярі відповіли однаково: «так» – 95%, «важко відповісти» – 5%. Результати у Діаграмі 6.

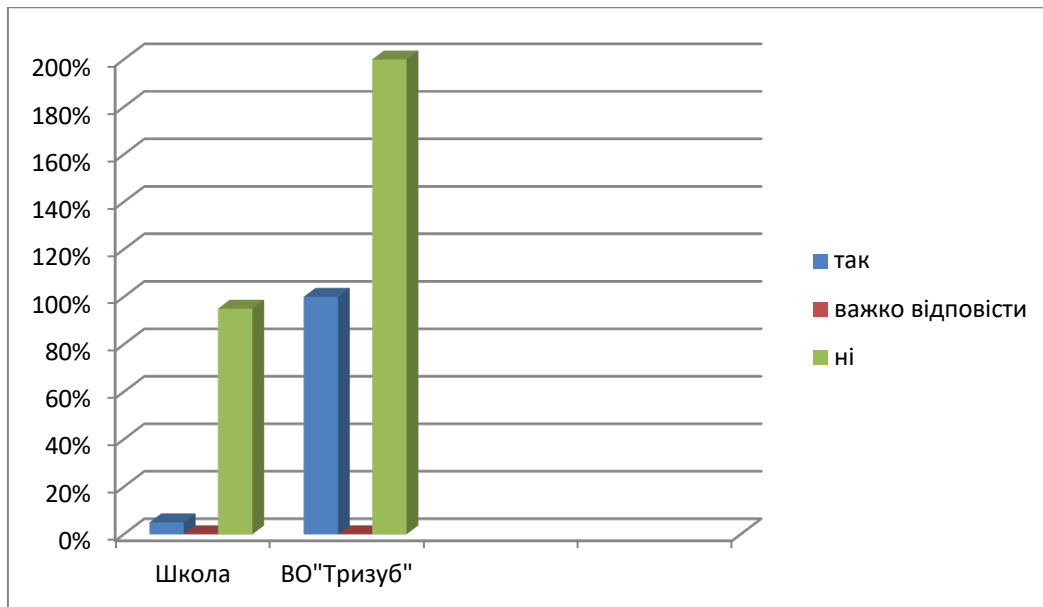
Діаграма 6

На сьоме запитання «Чи потрібна Україні друга державна мова?» Школярі відповіли: «так» – 15%, «важко відповісти» – 10%, «ні» – 75%; ВО «Тризуб»: «ні» – 100% (див. Діаграма 7)

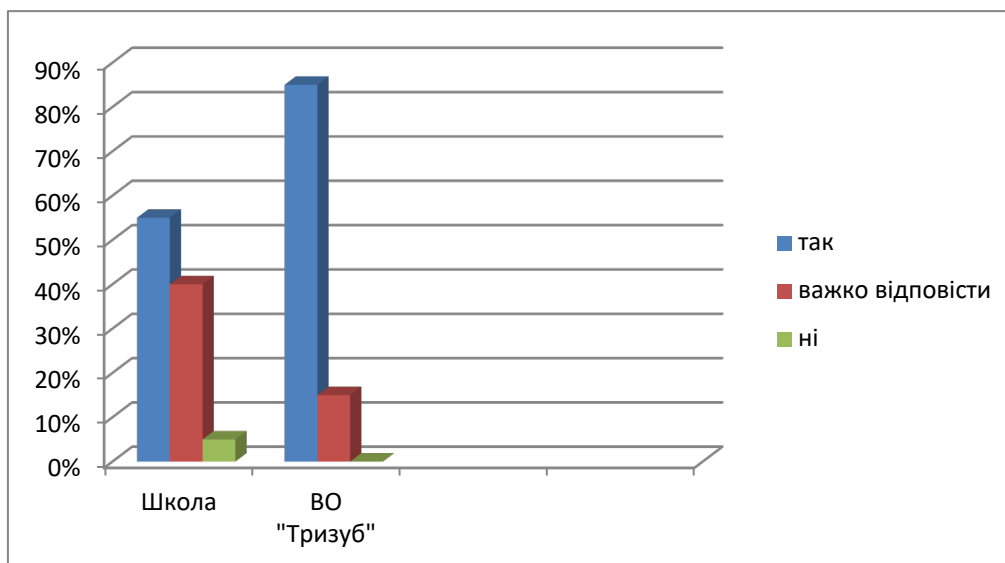
Діаграма 7

Восьме питання звучить так: «*Чи належите Ви до громадських або молодіжних організацій?*». Опитуванні учні відповіли: «так» – 5%, «важко відповісти» – 95%; ВО «Тризуб»: «так» – 100% (див. Діаграма 8)

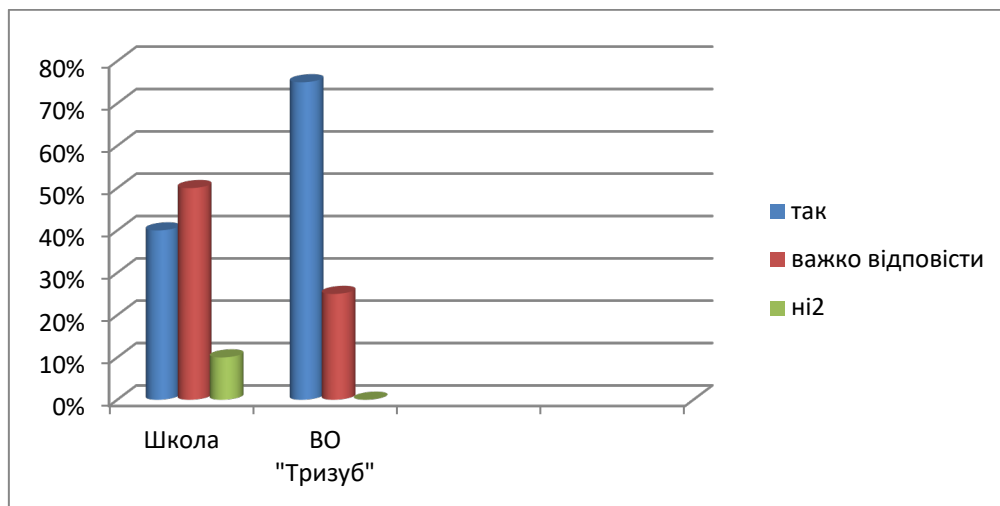
Діаграма 8

На дев'яте запитання «*Чи впливають громадські і молодіжні організації на патріотичне виховання?*» я отримала такі відповіді: школа «так» – 55%, «важко відповісти» – 40%, «ні» – 5%; ВО «Тризуб»: «так» – 85%, «важко відповісти» – 15%(див. Діаграма 9).

Діаграма 9

Десяте питання звучить: «*Чи вважаєте Ви себе патріотом України?*». На це питання я отримала відповіді від школярів 40% – так», «важко відповісти» – 50%, «ні» – 10%; ВО «Тризуб»: «так» – 75%, «важко відповісти» – 25% (див. діаграму 10)

Діаграма 10

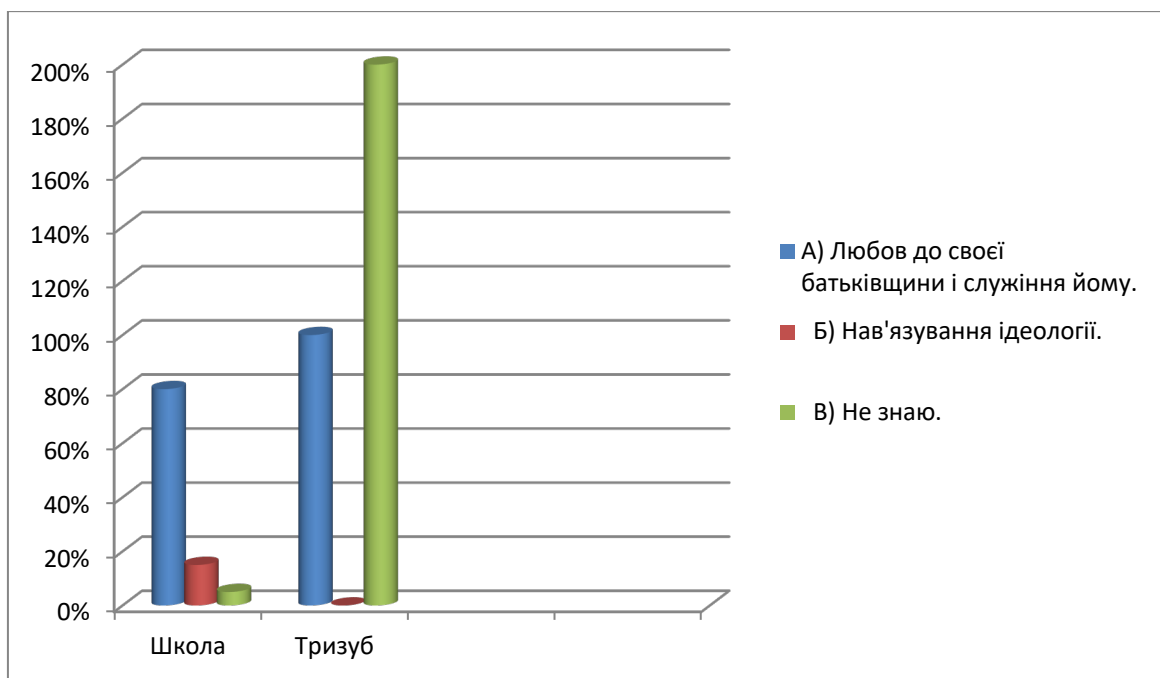
Результати другої частини тестових питань можна подивитися у Таблиці 2.

№ питання	Варіанти відповідей	Кількість голосів	
		Школа	ВО «Тризуб»
11. Як Ви розумієте патріотичне виховання?	А) Любов до своєї батьківщини і служіння йому.	А-16	А-20
	Б) Нав'язування ідеології.	Б-3	Б-0
	В) Не знаю.	В-1	В-0
12. Що означає для Вас «Родина», «Вітчизна»?	А) Це місце, де народився або виріс.	А-17	А-18
	Б) Це термінологія, що позначає місце народження або місце проживання.	Б-3	Б-2
	В) Я не знаю, що це означає.	В-0	В-0

13. Як Ви вважаєте, ким і де має проводитися патріотичне виховання?	А) У сім'ї. Б) У школі . В) В громадських і молодіжних організаціях.	А-14 Б-2 В-4	А-13 Б-0 В-7
14. Коли необхідно робити основний упор на патріотичне виховання?	А) З раннього дитинства. Б) У підлітковому і юнацькому віці. В) У більш зрілі роки.	А-10 Б-9 В-1	А-14 Б-5 В-1
15. Вважаєш ти, що в школі повинен бути окремий навчальний предмет, пов'язаний з патріотичним вихованням?	А) Так, я вважаю, що необхідний такий предмет, який робить упор на патріотичне виховання. Б) Ні, такий предмет в рамках шкільної програми не потрібен. В) Ні, патріотичне виховання - це суть громадських організацій.	А-12 Б-7 В-1	А-15 Б-4 В-1
16. Чи є сенс у патріотичному вихованні в молодіжних організаціях?	А) Так, зараз, як ніколи в наш час необхідно патріотичне виховання . Б) Я не бачу зараз в цьому сенсу. В) Я не уявляю, що це таке.	А-12 Б-7 В-1	А-20 Б-0 В-0
17. Хотіли б Ви брати участь в іграх, змаганнях, зльотах, пов'язаних з патріотичною тематикою?	А) Так, я б брав у них участі. Б) Ні, мені це нецікаво. В) Я не знаю.	А-11 Б-7 В-2	А-20 Б-0 В-0
18. Яку якість виховує в людях патріотичне виховання?	А) Любов до Батьківщини, почуття обов'язку, самовідданість. Б) Працьовитість, незалежність характеру, акуратність.	А-17 Б-2 В-1	А-18 Б-2 В-0

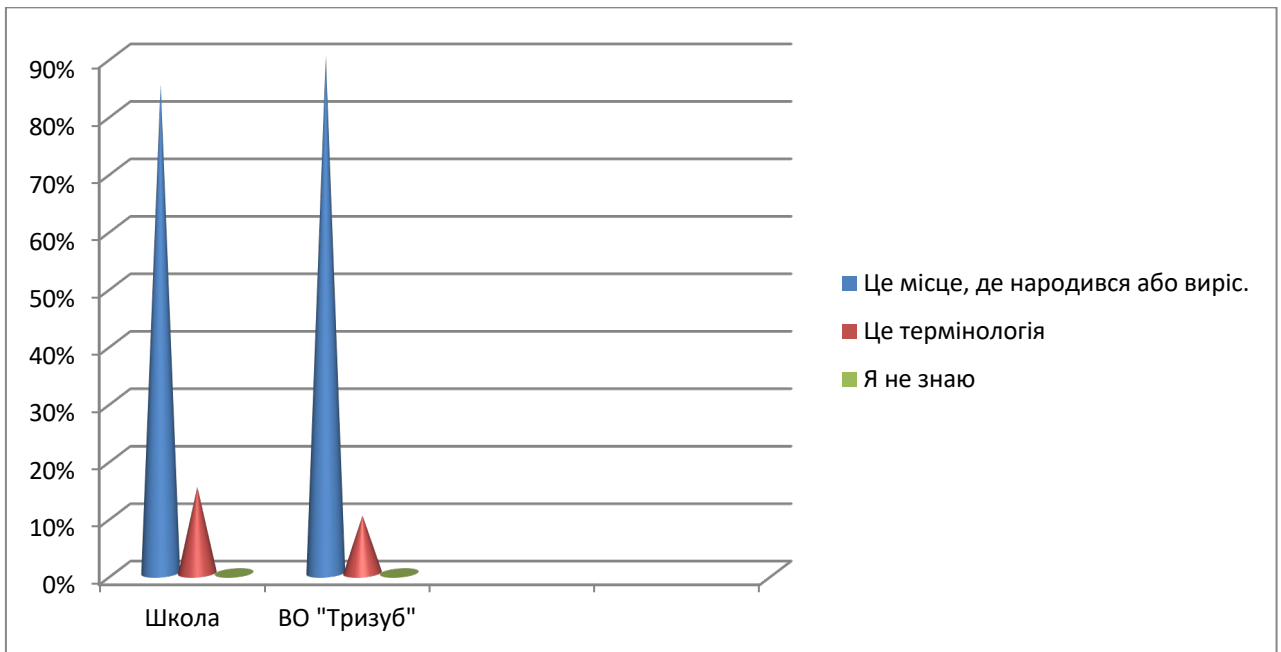
	В) Інші якості.		
19. Чи ведуть у Вас в сім'ї бесіди про патріотичне виховання?	А) Так. Б) Ні. В) Іноді.	А-3 Б-4 В-13	А-8 Б-2 В-10
20. Як Ви розумієте: це одне і те ж чи ні: «Бути громадянином означає бути патріотом своєї Батьківщини»?	А) Згоден з цим висловлюванням. Б) Не згоден. В) Я можу бути патріотом, але не мати громадянства.	А-2 Б-6 В-12	А-6 Б-6 В-8

Порівняння відповідей у відсотковому співвідношенні на одинадцятье питання «Як Ви розумієте патріотичне виховання?» можна подивитися у Діаграмі 11.

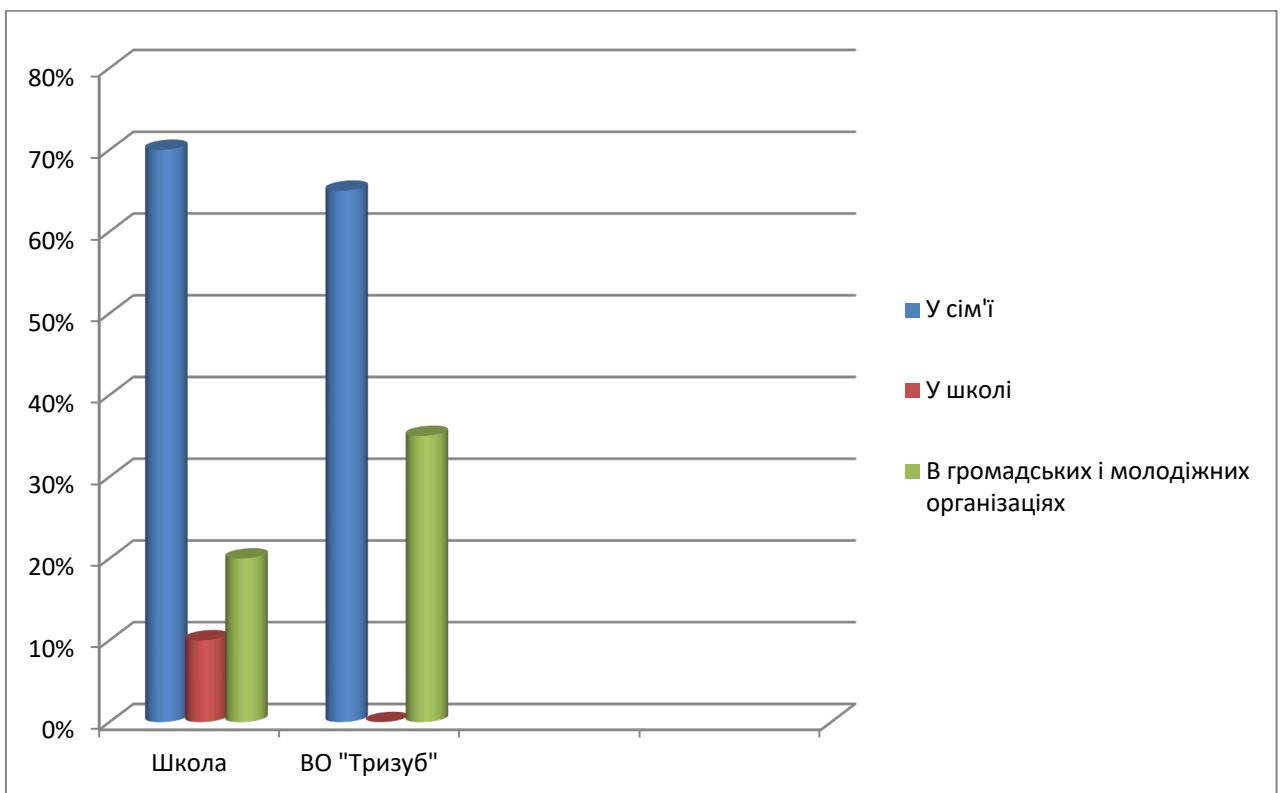
Діаграма 11

Порівняння відповідей у відсотковому співвідношенні на дванадцятье питання «Що означає для Вас «Родина», «Вітчизна?» можна подивитися у Діаграмі 12.

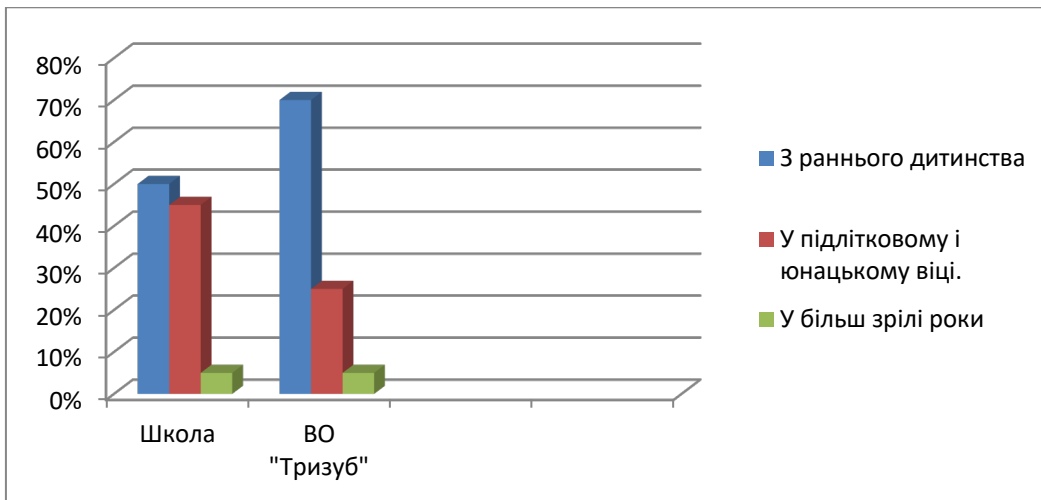
Діаграма 12

Тринадцяте питання звучить: «Як Ви вважаєте, ким і де має проводитися патріотичне виховання?». Відповіді можете порівняти у Діаграмі 13.

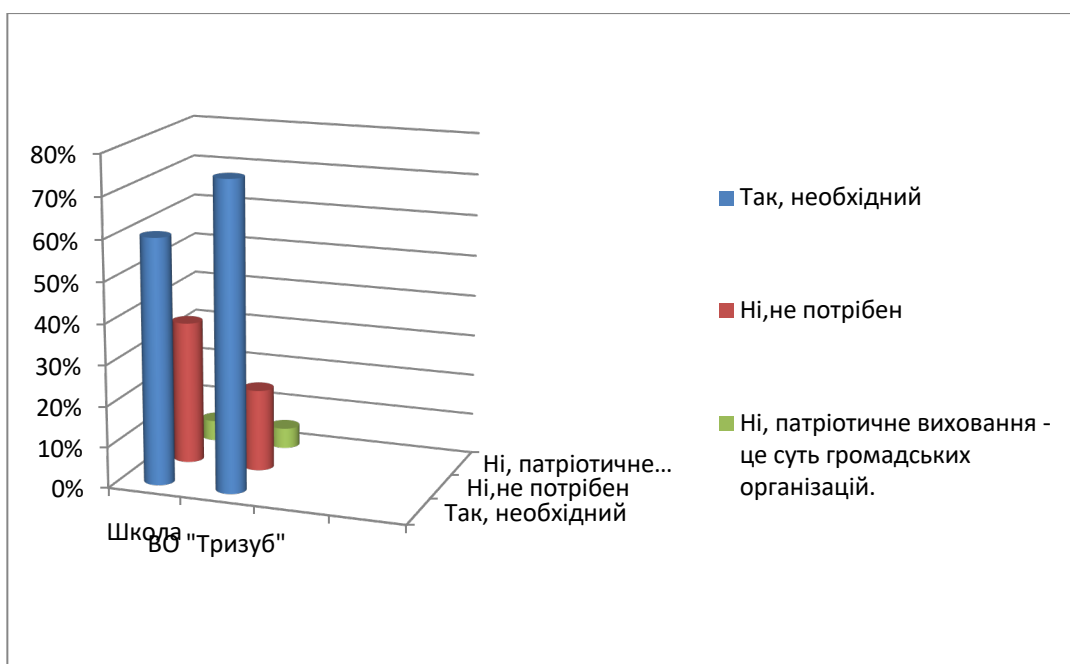
Діаграма 13

Чотирнадцяте питання анкети: «Коли необхідно робити основний упор на патріотичне виховання». Порівняти відповіді учнів школи та громадської ВО «Тризуб» можна подивившись на Діаграму 14.

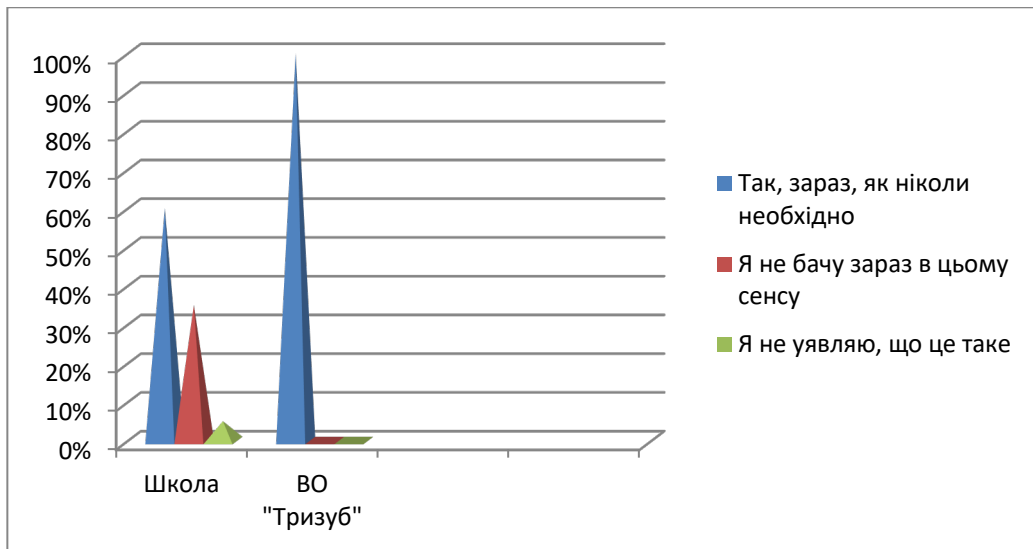
Діаграма 14

Порівняння відповідей у відсотковому співвідношенні між школярами та членами ВО «Тризуб» на п'ятнадцяте питання «Вважаєш ти, що в школі повинен бути окремий навчальний предмет, пов'язаний з патріотичним вихованням?» можна подивитися у Діаграмі 15.

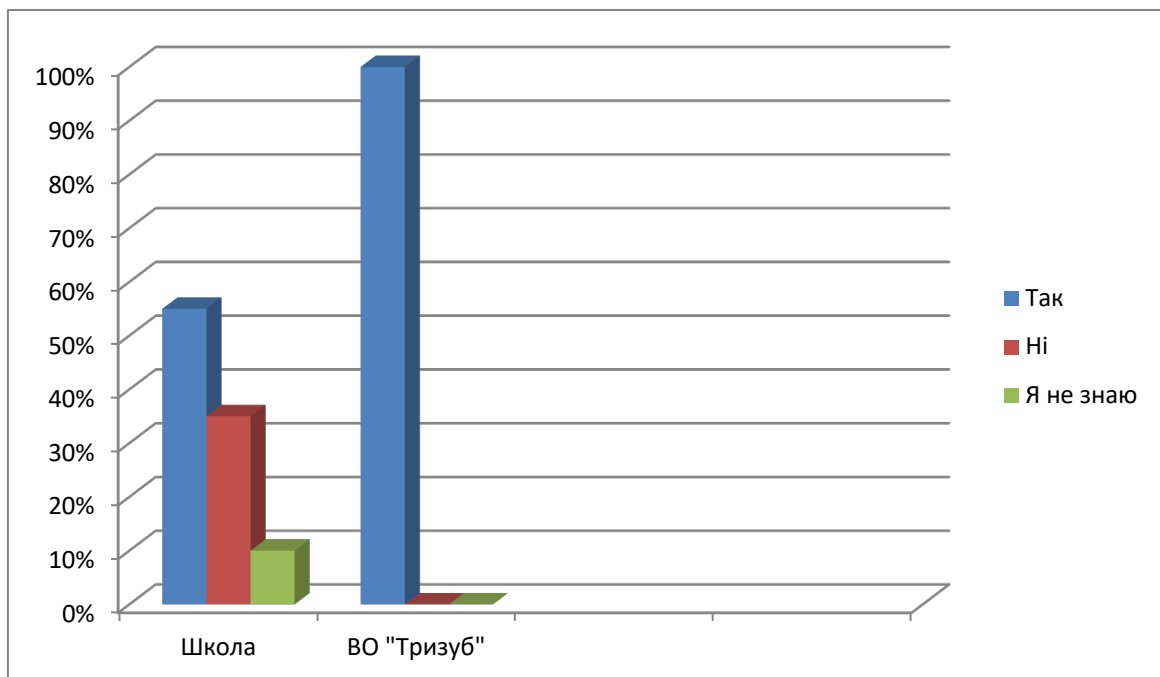
Діаграма 15

Подивитися різницю відповідей на шістнадцяте питання «*Чи є сенс у патріотичному вихованні в молодіжних організаціях?*», які дала школа і ВО «Тризуб» можна у Діаграмі 16.

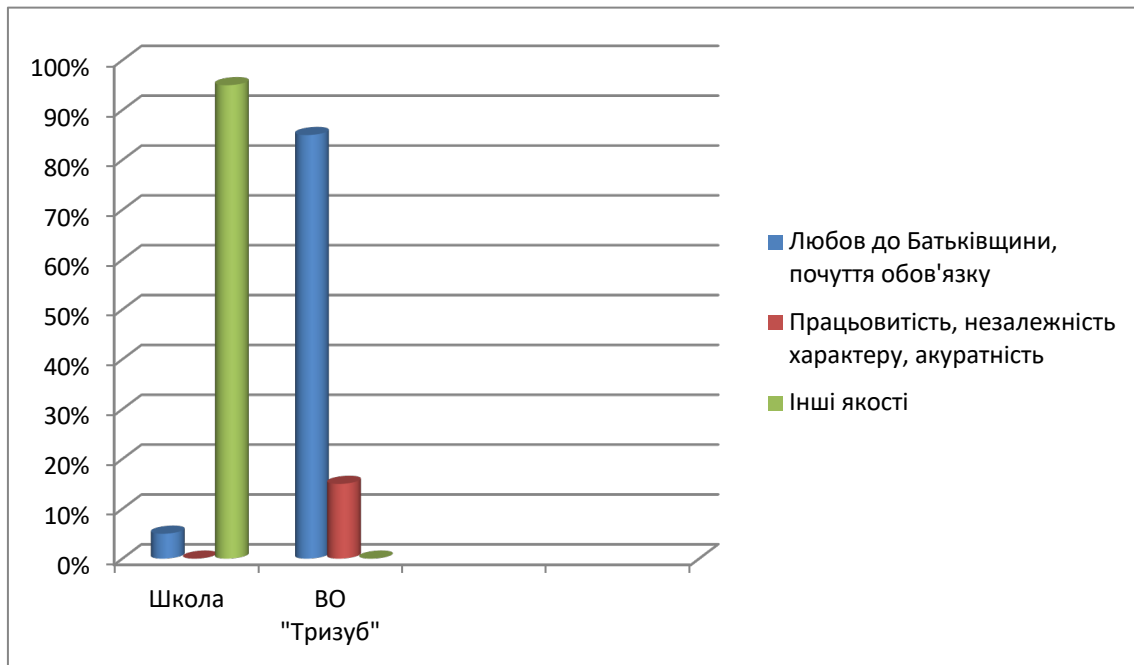
Діаграма 16

Порівняти відповідь між двома групами опитаних на сімнадцяте питання «*Хотіли б Ви брати участь в іграх, змаганнях, зльотах, пов'язаних з патріотичною тематикою?*» можна подивившись на Діаграму 17.

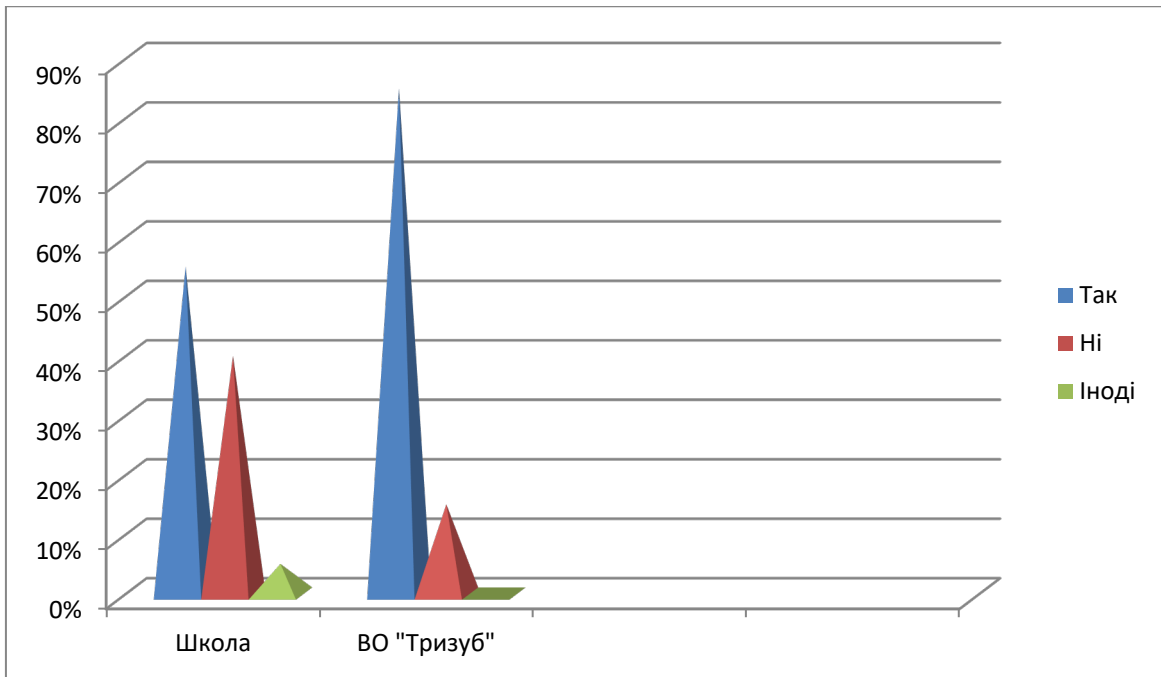
Діаграма 17

«Яку якість виховує в людях патріотичне виховання?» - так звучить 18 питання моєї анкети, порівняти відповіді, які дали школярі та члени ВО «Тризуб» можна звернувши увагу на Діаграму 18.

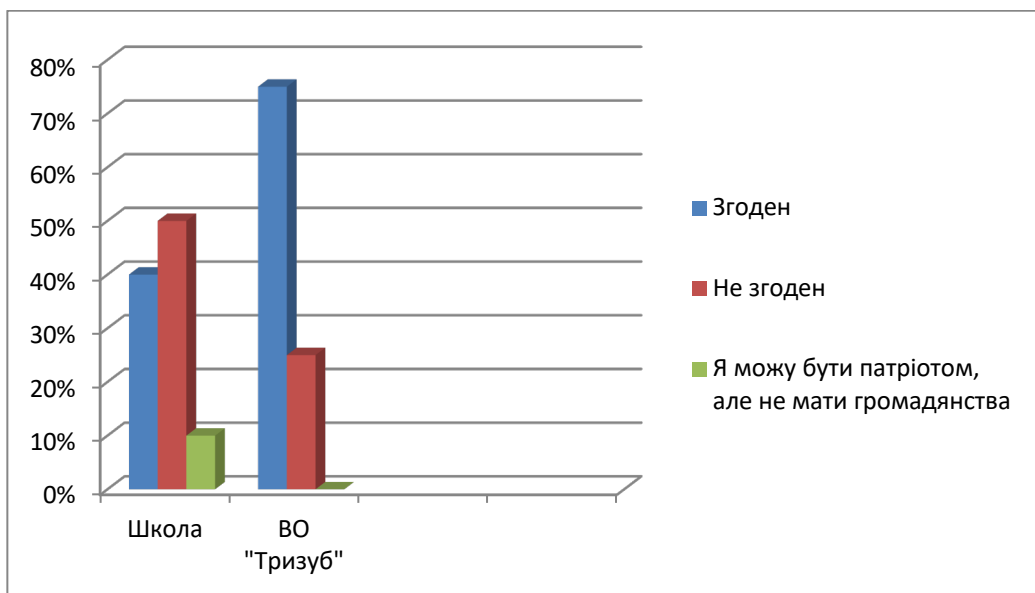
Діаграма 18

Дев'ятнадцяте питання анкети: «Чи ведуть у Вас в сім'ї бесіди про патріотичне виховання?». Порівняти відповіді учнів школи та громадської ВО «Тризуб» можна подивившись на Діаграму 19.

Діаграма 19

Проаналізувати відповіді на двадцятье питання анкети *«Як Ви розумієте: це одне і те ж чи ні: «Бути громадянином означає бути патріотом своєї Батьківщини»?* можна подивившись на діаграму 20.

Діаграма 20

Із проведеного дослідження можна зробити висновок, що патріотичне виховання має вплив на соціалізацію особистості, а головне, що дитячі та молодіжні громадські організації впливають на виховання і соціалізацію

молоді – майбутнього нашої держави. Відповіді учасників ВО «Тризуб» це довели.

Що ж стосується школярів, то можна зробити висновок, що в школі можна збільшити заходів тематики патріотичного виховання, тож можемо рекомендувати проводити тренінги на патріотичну тематику (див. Дод.А).

ВИСНОВКИ

Сучасна ситуація в суспільстві та потенціал соціальної педагогіки відкривають нові можливості для організації дитячих та молодіжних спільнот. У дитячих та молодіжних організаціях потенційно закладені умови, що забезпечують взаємодію поколінь, передачу досвіду старших молодшим, накопичення традицій, формування таких рис особистості, як увага до людини, великодушність, вимогливість, а також рис майбутнього сім'янина.

Ключовими аспектами впливу дитячих та молодіжних організацій об'єднань на дітей та молодь є:

1. Соціалізація особистості

Процес соціалізації особистості найінтенсивніше відбувається у таких сферах, як діяльність і спілкування. Це ключові сфери функціонування дитячих та молодіжних організацій. Таким чином, мікросередовище цих організацій апіорі сприяє формуванню соціальних якостей особистості. Необхідно зробити її позитивно спрямованою, щоб соціалізація особистості здійснювалася з урахуванням ціннісних суспільних орієнтацій, виходячи з потреб прогресивного суспільного розвитку.

2. Формування громадянської свідомості, Виховання поваги до традицій та історії, почуття причетності до творення історії

Патріотичне виховання сприяє розвитку почуття відповідальності перед суспільством і державою. Це, насамперед, унікальне виховне середовище, де формується не просто захоплена особистість, а громадянин і людина, яка усвідомлює свій зв'язок із Батьківщиною.

3. Розвиток лідерських якостей та соціальної активності

На відміну від навчального класу, куди діти потрапляють випадково, до дитячих та молодіжних організацій приходять за покликом серця. Тут народжується особлива атмосфера довіри, взаємодопомоги та спільних ідеалів. Це «соціальний ліфт», де лідерські якості проявляються не в конкурентній боротьбі, а в здатності повести за собою заради спільної справи. Участь у громадських ініціативах, волонтерстві, акціях взаємодопомоги дозволяє школярам розвивати й комунікативні навички.

4. Зміцнення фізичного здоров'я

Багато дитячих та молодіжних організацій включають елементи фізичної підготовки, туристичної підготовки, військово-патріотичних ігор. Такі заняття сприяють зміцненню здоров'я, загартовуванню характеру, набуттю корисних навичок самооборони та орієнтування на місцевості.

5. Підвищення рівня поінформованості та критичного мислення

У підлітковому віці людина шукає відповіді на питання «Хто я?», «Навіщо живу?», «Що таке добре і що таке погано». Дитячі та молодіжні організації пропонують міцний моральний фундамент, заснований на прикладі предків, на культурі та традиціях свого народу. Це допомагає протистояти руйнівним впливам і дає життєвий орієнтир. Знання допомагають формувати усвідомлене ставлення до подій, що відбуваються, та формувати власну думку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Вакуленко О. В. Особливості соціального розвитку особистості у підлітковому віці. Український соціум. 2014. № 1 (3). С.95–99.
2. Гончаренко С.У. Український педагогічний словник. К.: Либідь, 1997. 376 с.
3. Грищук Д. Г. Філософське обґрунтування природи громадянської соціалізації молоді: методологічні основи дослідження процесу. Теоретичні і прикладні проблеми психології: зб. наук. пр. Східноукр. нац. ун-ту ім. Володимира Даля. Луганськ: Вид-во СНУ ім. В. Даля. 2014. № 3(35). С. 145–150.
4. Денисов І. Г. Процес та складові соціалізації підлітків. Науковий вісник МДПУ ім. Богдана Хмельницького. Серія: Педагогіка. 2009. С. 79-84.
5. Дитячі об'єднання України у вимірах минулого та сучасного: Довідник-посібник /Р. М. Охрімчук, Л. В. Шелестова, О. В. Кравченко та ін. Луганськ: Альма-матер, 2006. 256 с.
6. Громадська організація ІНСТИТУТ МОЛОДІ (офіційний сайт). URL: <http://surl.li/funpro> (дата звернення: 25.02.2024).
7. Закон України «Про основні засади молодіжної політики» від 27.04.2021 № 1414-IX
8. Ївженко Ю. В. Молодіжні громадські організації як інститут формування соціальної активності особистості. Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді: зб. наук. праць. Кіровоград: ІмексЛТД, 2014. Вип. 18, кн. 1. С. 289–297.
9. Канавець М. Сучасний стан і перспективи розвитку взаємодії молодіжних громадських організацій з органами публічної влади і об'єднаними територіальними громадами в умовах децентралізації. Державне управління та місцеве самоврядування, Вип. 3 (38) (2018): 116–30.

10. Капська А. Соціальна педагогіка: підручник / за ред. А. Капської. Київ : Центр навчальної літератури, 2005. 256 с.
11. Концепція виховання дітей та молоді в цифровому просторі, розглянута на засіданні Президії НАПН України 16 грудня 2021 р. , оприлюднена на сайтах Національної академії педагогічних наук України, Інституту проблем виховання НАПН України; зареєстровано договір, який стосується права автора на твір (№ 6582 від 12 серпня 2022 р.)
12. Копильчак, Б. В. Впровадження концепції стратегічного управління розвитком молодіжних громадських організацій. Економічний вісник університету, Вип. 43 (2019): 72–79 с.
13. Корнієвський О. Молодіжний рух та політичні об'єднання в сучасній Україні /О. Корнієвський, В. Якушик. К. : Київське братство, 1997. 130 с.
14. Крупник З. Теоретично-концептуальне обґрунтування проблеми формування відповідального ставлення молоді до здоров'я. Молодь і ринок. 2018. № 11(166). URL: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2018.152089> (дата звернення: 24.04.2024).
15. Лавриченко Н. М. Педагогіка соціалізації: європейські абриси. К. : ВІРА- ІНСАЙТ, 2000. 444 с.
16. Левченко Н., Калюжна А. Молодіжні громадські організації як чинник формування соціальної активності молоді: правові засади. Соціальна робота та соціальна освіта. Вип.3, 2019. С. 133-141.
17. Лісовець О. В. Теорія і методика роботи з дитячими та молодіжними організаціями України: навч. посіб. Київ : Академія, 2011. 256 с.
18. Макарова О. В. Програми соціальної підтримки: оцінка результатів та шляхи удосконалення. Демографія та соціальна економіка. 2014. № 1(21).

19. Максимовська Н. О. Наукові засади розвитку соціальної педагогіки дозвілля. Освіта та педагогічна наука. 2012. № 5 – 6 (154 – 155). С. 37 – 42.
20. Марушкевич Б. Формування та розвиток українських молодіжних громадських організацій у сучасній аналітиці. Психологія і суспільство, № 1 (47). 2012. С. 112–17.
21. Нечипорук Л. Особливості соціалізації підлітків в умовах воєнного стану в Україні. Інноватика у вихованні, 1(20), 2024. С. 89-95. <https://doi.org/10.35619/iiv.v1i20.646>
22. Орбан-Лембрик Л.Е. Соціальна психологія: посібник. К.: Академвидав, 2003. 448 с.
23. Осіпова О. О. Соціалізація молоді в умовах євроінтеграції України: соціально-педагогічний аспект : кваліфікаційна робота. Кривий Ріг, 2023. 17. Особистісна зрілість як проблема сучасної психології. Том 1 : колективна монографія / кол. авт. ; наук. ред. З. М. Мірошник. Кривий Ріг : Вид. Р. А. Козлов, 2019.
24. Особливості соціалізації молоді в сучасних суспільних умовах URL: http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/28545/1/Haidamakha_Petryshy_n.pdf (дата звернення: 04.04.2024).
25. Охріменко О.О., Іванова Т.В. Соціальна відповідальність. К.: Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут», 2015. 173с.
26. Поліщук Ю. Й. Соціалізація молоді у контексті діяльності громадських молодіжних об'єднань. Актуальні проблеми професійної підготовки фахівців соціальної роботи в Україні та за рубежом : матеріали міжн. наук.-практ. конф-ї 5-6 травня 2003 року. Ужгород, 2003.
27. Про громадські об'єднання: закон України від 22.03.2012 р. № 4572-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4572-17> (дата звернення 11.04.2019). 5. Про молодіжні та дитячі громадські організації: закон

- України від 01.01.2016 р. № 835-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/281-14> (дата звернення 12.04.2019).
28. Про об'єднання громадян: закон України: від 16.06.1992 р. 2460-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2460-12> (дата звернення 12.04.2019).
29. Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні: закон України від 04.11.2018 № 2581-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2998-12> (дата звернення 12.04.2019).
30. Ребуха Л. З. Система фундаменталізації професійної підготовки майбутніх соціальних працівників на засадах інтеграції інноваційних технологій. Освітологічний дискурс. 2018. № 3–4 (22–23). URL: <http://od.kubg.edu.ua/index.php/journal/article/view/527/445> (дата звернення: 17.03.2024).
31. Редзюк В. Молодіжні організації європейського спрямування в Україні в контексті суспільно-політичних процесів на початку XXI століття. Society. Document. Communication. 2021. № 9/2. С. 195–213. URL: <https://doi.org/10.31470/2518-7600-2020-9/2-195-213> (дата звернення: 17.03.2024).
32. Розпорядження «Про схвалення Концепції Державної цільової соціальної програми національно-патріотичного виховання на період до 2025 року» N 1233-р від 09.10.2021р.
33. Савченко, С., Караман, О. (2019). Абераційна соціалізація в контексті соціалізації особистості в сучасному інформаційному суспільстві. Освіта та педагогічна наука. No 2 (171), с. 60-68.
34. Сергеева Л. М., Кондратьєва В. П., Хромей М. Я. Лідерство: навч. посібн. /за наук. ред. Л. М. Сергеевої. Івано-Франківськ. «Лілея-НВ». 2015.
35. Ступак О. Характеристика компонентів системи формування соціальної активності молоді в інститутах громадянського суспільства. Наука і освіта. 2019. № 4. С. 23–30.

36. Теоретико-методологічні засади процесу соціалізації дітей та учнівської молоді в сучасному освітньому просторі : методичні рекомендації. Херсон:, 2013. 48 с.
37. Трибулькевич К. Г. Молодіжні організації та субкультури в українській незалежній державі: потенціал впливу на становлення особистості студентського лідера. Психологія: реальність і перспективи. 2019. № 12. С. 217–222. URL: https://doi.org/10.35619/prap_rv.vi12.77 (дата звернення: 17.03.2024).
38. Тупак О. Діяльнісний етап реалізації системи формування соціальної активності молоді в інститутах громадянського суспільства. *New pedagogical thought* 102, № 2 (4 вересня 2020): 83–87. <http://dx.doi.org/10.37026/2520-6427-2020-102-2-83-87>. (дата звернення: 19.03.2024).
39. Урбанович А. П. Психологічні особливості впливу взаємодії підлітків та батьків на самооцінку підлітків. Психологічні науки: теорія і практика сучасної науки. 2023. URL: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-322-7-10> (дата звернення: 28.04.2024).
40. Як сформувані світоглядну позицію особистості в дитячому об'єднанні : метод. посіб. / О. В. Пашенко, Н. В. Чиренко, К. І. Чорна та ін.; наук. ред. Т. К. Окушко. — Кіровоград: Імекс- ЛТД, 2013. -200 с.
41. Якименко С. А. С. Макаренко про колектив та його вплив на виховання особистості. Витоки педагогічної майстерності. 2013. Випуск 11. С. 352-355.
42. Copelovitch M., Pevehouse J. International organizations in a new era of populist nationalism. *Review of International Organizations*. 2019. No.14 (1). P.1-18.
43. Eurich, T. Working with People Who Aren't Self-Aware. *Harvard Business Review*, October 19, 2018.
44. Ovens, A. How Emotional Intelligence Became a Key Leadership Skill. *Harvard Business Review*, April 28, 2015

ДОДАТКИ

Додаток А

Тренінг «Вчимося бути справжніми патріотами»

(1 год. 45 хвилин)

Мета: формувати активну громадську позицію, розширювати її, поглиблювати поняття громадськості та знання про Україну; розвивати прагнення бути свідомими громадянами, патріотами своєї держави; виховувати свідоме ставлення до обов'язків людини, громадянина, бажання своєю працею розбудувати державу, гордитися своєю Батьківщиною.

Хід проведення:

Вступ.

Учасники сідають в коло.

Вступне слово тренера:

- Я радий вітати всіх присутніх. Сьогодні ми з вами поведемо мову про найдорожче серцю кожної людини... Нехай тему нашого тренінгу вам підкажуть рядки вірша Ліни Костенко:

Буває, часом сліпну від краси.

Спинюсь, не тямлю, що воно за диво,

Оці степи, це небо, ці ліси

Усе так гарно, чисто, незрадливо,

Усе, як є дорога, явори.

Усе моє все зветься... (Україна)

- Отже наш тренінг «Вчимося бути справжніми патріотами». Наша країна прагне стати зразком демократії, соціальної справедливості та правових гарантій. Такою вона не може стати сама по собі, такою її можуть зробити тільки її громадяни, а особливо саме такі молоді, як ви. То якими повинні бути громадяни України, що зробити, щоб Україна зайняла належне місце серед найкращих країн Європи? От саме це ми з вами сьогодні і

обговоримо, зробимо спробу визначити найнеобхідніші умови, що сприятимуть розквіту нашої держави. Ну що, розпочнемо?

1 . Вправа «Знайомство» (20 хвилин).

Мета: познайомити учасників один з одним, підготувати їх до спільної подальшої роботи.

Обладнання: на ватмані малюнок калини, на якій не вистачає декількох китиць; червоні стікери у формі ягід калини; ручки.

Хід вправи:

- Ви бачите перед собою кущ калини, але деякі грона її незаповнені. Вам потрібно написати на ягідці калини власне ім'я та свої якості, як громадянина, і наклеїти на вільну китицю. (Діти пишуть, клеять, утворюючи китиці та коментуючи: « Я, _____, справжній громадянин своєї держави, тому що.....»). - Отже, ми можемо зробити висновок, що в Україні підростають достойні громадяни, адже їм притаманні такі риси як... (обговорення). Ви – запорука майбутнього нашої держави, її оберіг, так як і ця калина. Від вас залежить її майбутнє. (Тренер пропонує ознайомитися з визначенням терміна «громадянин»).

Вправа «Очікування» (10 хвилин).

Мета: допомогти учасникам усвідомити власні очікування від заняття.

Обладнання: ватман, на якому зображене сонце без промінчиків; жовті стікери прямокутної форми.

Хід вправи: Учасникам тренінгу пропонується написати та прокоментувати власні очікування від тренінгу на стікерах і прикріпити їх у вигляді промінців.

3. Вправа «Правила» (10 хвилин).

Мета: прийняти правила для продуктивної роботи, що забезпечує сприятливу атмосферу для навчання у тренінговій групі.

Хід вправи: Учасникам тренінгу пропонується назвати правила, які, на їхню думку, потрібні для ефективної роботи під час тренінгу. Усі пропозиції записуються на ватмані. Кожне правило обговорюється – що воно означає,

для чого потрібно. Тільки після того, як уся група прийме правило, його записують. Учасникам також пропонуються правила роботи в малих групах, які допоможуть ефективно працювати під час виконання завдань у таких групах.

4. Вправа «Держава моєї мрії» (35 хвилин).

Мета: розвивати прагнення бути свідомим громадянином, творчо підходити до вирішення завдань, розвивати вміння бачити пріоритети демократичної держави.

Обладнання: ватмани, маркери, глянцеві журнали, шматочки тканини, клей, ножиці.

Хід вправи:

Формування груп. За допомогою цукерок різних кольорів (2 групи – 2 кольори, 3 групи – 3 кольори...).

- Кожен з вас не раз у мріях уявляв державу, країну у якій би хотів жити. Завдання для вас – це створення моделі держави, у якій ви б хотіли жити. Перед вами ватмани, маркери, журнали... Ви можете зробити у вигляді колажу, щось домалювати, але головне – щоб ми вам повірили, що саме ваша модель держави – найкраща тому, що в ній ... (а далі ви перерахуєте переваги своєї країни мрій. У вашій країні може бути свій прапор, герб..., Конституція і т. д.). – 20 хвилин. Представлення моделей (до 5 хвилин на групу).

5. Вправа «Щаслива Україна» (20 хвилин).

Мета: формувати активну громадську позицію, свідоме ставлення до обов'язків громадянина, бажання своєю працею розбудувати державу, гордитися своєю Батьківщиною.

Обладнання: ватман, на якому зображено карту України; різнокольорові стікери у формі ступні (кроки)

Хід вправи:

- Я бачу, що ви дійсно вірите в те, що майбутнє нашої України буде гарним. Та тільки є одне «але». Яке? Вам, як молодим громадянам, своєю

працею, талантом втілювати в життя свої мрії. А з цього випливає завдання, яке ми з вами повинні сьогодні вирішити: які кроки, дії треба зробити для практичної реалізації тих завдань, що стоять перед нашою молодого державою?

- Давайте разом створимо стежинку із маленьких ваших кроків, яка з'єднається із іншими такими стежинками і вистелить Україні широкий шлях до щасливого майбутнього. Отже всі отримали кроки (стікери) і кожен з вас пише на них своє розуміння подальших дій чи побажання Україні і наклеює його на карту України, що зображена на ватмані. (Діти пишуть і розміщують ніжки (кроки) на ватмані від краю до карти – виходить дорога з ніжками – кроками).

- Тож проаналізуємо наше бачення розбудови нашої країни: це і ... (коментарі).

А звідси висновок, що тільки сильні духом ініціативні, творчі громадяни можуть створити сильну, незалежну, квітучу державу.

6. Рефлексія очікування (5 хвилин).

Слово тренера.

- Ми відтворимо землю предків для кращої долі – ці слова і підсумовують нашу з вами роботу сьогодні, а також звучать як девіз наших майбутніх дій. Дякую всім за плідну співпрацю.

Висновки. Молодіжні громадські організації впливають на соціалізацію особистості прямо і опосередковано, а саме як на членів самої молодіжної громадської організації, так і на тих, з ким організація пов'язана або співпрацює. Це можуть бути навчальні заклади, дитячі та молодіжні організації чи інші партнери. На цьому акцентують багато вчених.

Дитячий та молодіжний рух можна визначити як демократичне соціокультурне явище, спрямоване на сприяння вільному розвитку, здійсненню процесу самореалізації та самоствердження особистості дитини в комфортній для нього середовищі ровесників і дорослих, які об'єднують свої

дії в цілях освоєння світу, різноманітного взаємодії з ним і його конструктивного перетворення.

Тож участь дітей у діяльності одного з вище перелічених об'єднань дає їм можливість розвивати свої комунікативні, організаторські та лідерські якості; реалізувати особистісний та творчий потенціал; відчувати причетність до громадських та державних справ; вчитися толерантності; розширювати кругозір, своє інформаційне поле; самовдосконалюватися та самореалізуватися в різних видах діяльності; набути досвіду волонтерської роботи; реалізувати власні ініціативи; знайти своє місце в громадському житті.

У цілому ж робота соціального педагога з дитячими та молодіжними об'єднаннями повинна бути спрямована на досягнення умов, які сприяють соціальній орієнтації і самореалізації молоді у її власних інтересах, а також в інтересах суспільства, держави. Досягнення такої мети можливе при чіткому виборі форми взаємодії соціального педагога з дитячими і молодіжними громадськими організаціями та молодіжним рухом в цілому, комплексному поєднанні різноманітних шляхів такої взаємодії.

Таким чином, підвищення ефективності діяльності громадських молодіжних організацій з патріотичного виховання молоді передбачає реалізацію таких умов: взаємодія всіх установ і організацій, задіяних у процесі громадянського і військово-патріотичного виховання на регіональному рівні щодо надання допомоги молодіжним організаціям; співробітництво і координація діяльності між клубами, пошуковими загонами, громадськими організаціями військово-патріотичного спрямування; забезпечення підготовленими кадрами.

У подальшому доцільно дослідити роль та можливості спортивних, культурологічних та інших молодіжних організацій у громадянському та патріотичному вихованні.

Вся світова практика роботи з дітьми та молоддю свідчить про те, що дитячі та молодіжні громадські об'єднання складають найважливішу ланку в

системі соціалізації, ростуть покоління, так як в них відбувається поєднання трьох основних напрямків соціалізації особистості: діяльності, *спілкування* і *самопізнання*. Навички колективної діяльності, настільки необхідні для життя в сучасному суспільстві, найлегше отримувати, беручи участь у роботі будь-якої громадської організації, виконуючи різні практичні справи в колі своїх однодумців. Громадські організації при цьому є досить легко керованою системою.

Дитячі та молодіжні громадські організації повинні стати важливим чинником залучення дітей та молоді до участі у суспільних процесах, активізації їх діяльності щодо вирішення своїх соціально-політичних проблем, їх становлення як головного провідника соціальних перетворень, економічного розвитку та технічного прогресу в країні. Саме вони мають брати найактивнішу участь у формуванні національної та політичної самосвідомості молодих людей. Через дитячі та молодіжні організації останні можуть стати активним суб'єктом здійснення державної молодіжної політики, розкрити і використати свій потенціал і здібності як у власних, так і в загальнодержавних інтересах. Провівши дослідження, можемо зробити висновок, що на сьогоднішній день в Україні серед молоді присутнє відчуття патріотизму і любові до рідної України. Дитячі і молодіжні громадські організації активно впливають на розвиток та підтримання патріотизму. У школах рекомендовано проводити більше заходів патріотичної тематики, для покращення розвитку почуття патріотизму у дітей та підлітків.

